

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Aspekty ovlivňující myšlení a chování jedinců na kryptoměnovém trhu

Factors Influencing the Thinking and Behavior of Individuals in the
Cryptocurrency Market

Bc. Patrik Leci

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Aspekty ovlivňující myšlení a chování jedinců na kryptoměnovém trhu* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Prohlašuji, že jsem při její tvorbě nepoužil nástrojů umělé inteligence jiným způsobem, než je uvedeno ve vyjádření, které je součástí textu práce. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 10.7. 2025

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce Mgr. Ondřeji Hrabcovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady, ochotu a velmi vstřícný přístup v průběhu zpracovávání této práce. Mé poděkování patří také všem účastníkům za jejich čas a ochotu sdílet své zkušenosti. V neposlední řadě děkuji své rodině a přítelkyni Elišce za obrovskou podporu nejen při psaní této práce, ale i během celého studia.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na aspekty, které ovlivňují myšlení a chování jedinců na kryptoměnovém trhu. Výzkum byl realizován prostřednictvím kvalitativního přístupu a data sesbírána pomocí polostrukturovaných rozhovorů s osmi respondenty. Teoretická část poskytuje základní přehled o kryptoměnách, obchodování s nimi a psychologických souvislostech. Dále popisuje vztah mezi hraním hazardních her a tradingem. Empirická část popisuje použité metodologické postupy, prezentuje analyzovaná data včetně shrnutí identifikovaných kategorií a profily všech dotazovaných respondentů. Analýza dat ukázala, že rozhodování obchodníků ovlivňují především emoce, sociální vlivy, strach z promeškání (FOMO) a samotné prostředí kryptoměnového trhu. Dále byl identifikován potenciál, že obchodování s kryptoměnami může vykazovat rysy podobné hazardnímu chování. Výsledky poukazují na skutečnost, že dlouhodobě úspěšní obchodníci kryptoměn se od neúspěšných lišili ve vědomém snižování tohoto hazardního potenciálu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kryptoměny, spekulace, behaviorální ekonomie, emoce, FOMO, sociální vliv, hazardní hry

ABSTRACT

This thesis focuses on the factors that influence the thinking and behavior of individuals in the cryptocurrency market. A qualitative approach was adopted for the research, with data collected through semi-structured interviews with eight respondents. The theoretical section provides an introduction to cryptocurrencies, how they are traded, and the psychological context. It also describes the relationship between gambling and trading. The empirical section describes the methodological procedures employed and presents the analysed data, including a summary of the identified categories and profiles of all respondents. The data analysis revealed that traders' decisions are primarily influenced by emotions, social factors, the fear of missing out (FOMO) and the cryptocurrency market environment itself. Furthermore, the potential for cryptocurrency trading to exhibit characteristics similar to gambling behavior was identified. The results suggest that long-term successful cryptocurrency traders consciously reduce the gambling potential of the activity, distinguishing them from unsuccessful traders.

KEYWORDS

Cryptocurrencies, speculation, behavioral economics, emotions, FOMO, social influence, gambling

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část.....	11
1 Kryptoměny.....	11
1.1 Co to jsou kryptoměny?	11
1.2 Bitcoin	12
1.3 Význam Bitcoinu.....	13
1.3.1 Význam pro kryptoměnový trh	13
1.3.2 Význam pro jedince a společnost.....	14
1.4 Shrnutí	14
2 Obchodování kryptoměn	15
2.1 Co je to obchodování kryptoměn?	15
2.2 Specifika kryptoměnového trhu	15
2.3 Typy obchodníků kryptoměn	16
2.3.1 Investoři.....	17
2.3.2 Denní obchodníci	17
2.3.3 Swingoví obchodníci.....	17
2.4 Analýza trhu	17
2.4.1 Fundamentální analýza.....	17
2.4.2 Technická analýza	18
2.4.3 Analýza sentimentu	18
2.5 Obchodování s finanční pákou	18
2.6 Shrnutí	19
3 Psychologické aspekty obchodování s kryptoměnami.....	20
3.1 Rozhodování na finančních trzích.....	20
3.2 Iluze kontroly	21
3.3 Averse ke ztrátě.....	22
3.3.1 Dispoziční efekt.....	22
3.4 FOMO	23
3.5 Sociální vlivy.....	24
3.5.1 Stádové chování	24
3.6 Emoce v kontextu obchodování kryptoměn.....	25
3.7 Shrnutí	26
4 Hazardní hry a rizikové hraní hazardních her	27

4.1	Hazardní hry	27
4.1.1	Motivace a psychologické aspekty hazardního ranní.....	27
4.2	Gambling.....	28
4.3	Shrnutí.....	30
	Empirická část.....	31
5	Cíle a výzkumná otázka	31
6	Výzkumný design.....	32
6.1	Role výzkumníka.....	32
7	Metody sběru dat.....	33
7.1	Sběr dat.....	34
7.2	Výzkumný vzorek	35
8	Zpracování dat.....	38
9	Prezentace a interpretace dat	39
9.1	Individuální profily respondentů.....	39
9.1.1	Respondent 1	39
9.1.2	Respondent 2	40
9.1.3	Respondent 3	41
9.1.4	Respondent 4	42
9.1.5	Respondent 5	43
9.1.6	Respondent 6	44
9.1.7	Respondent 7	45
9.1.8	Respondent 8	46
9.2	Vzniklé kategorie	48
9.2.1	Hazardní potenciál.....	49
9.2.2	Motivační aspekty	52
9.2.3	Emoční aspekty	56
9.2.4	Sociální vlivy.....	60
9.2.5	FOMO	63
9.2.6	Prostředí kryptoměnového trhu.....	65
9.2.7	Úspěšnost	69
9.3	Shrnutí.....	73
10	Diskuse.....	76
	Závěr.....	80
	Seznam použitých informačních zdrojů	81
	Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence.....	86

Seznam příloh.....	87
--------------------	----

Úvod

O kryptoměny jsem se začal zajímat počátkem pandemie covidu-19, tedy v roce 2020. V následujících dvou letech jsem byl svědkem jednoho z mnoha exponenciálních růstů cen těchto digitálních aktiv. Během této doby jsem se pokoušel vylepšit svou investiční pozici spekulací na cenových pohybech jednotlivých mincí. Netrvalo příliš dlouho a po několika neúspěšných obchodech a bolestných ztrátách jsem se rozhodl setrvat spíše u investování a spekulativní obchodování přenechat schopnějším. Zaujalo mě však, jak si trh v té době pohrával s mou racionalitou. Zažíval jsem mnoho příjemných, ale i nepříjemných pocitů spojených s finančními pohyby na burze a často jsem pod tlakem činil chybná rozhodnutí, která vedla k finančním ztrátám. Tato zkušenost mě inspirovala k realizaci výzkumu, který si klade za cíl identifikovat aspekty ovlivňující výsledky obchodníků na kryptoměnovém trhu.

Můj zájem o tuto oblast vedl také k sepsání bakalářské práce na téma play-to-earn videoher – her z prostředí kryptoměn. Ty roku 2021 zažívaly poměrně velkou popularitu a připadalo mi zajímavé zkoumat motivy k jejich hraní. Zájem o ně však v uplynulých letech mírně opadl, což ovšem neplatí pro kryptoměny jako takové. Uplynulo již několik let a kryptoměny v čele s Bitcoinem se stále více stávají záležitostí mainstreamu. Do trhu začalo vstupovat velké množství institucí a celý sektor se stal více regulovaným. Co však zůstává neměnné, jsou lidé, kteří se snaží spekulovat na jejich cenu. Trading kryptoměn je mnohými prezentován jako aktivita vhodná téměř pro každého, nicméně realita je odlišná a různé internetové zdroje uvádějí, že většina traderů své peníze ztrácí. Kromě finančních ztrát přináší obchodování s kryptoměnami i mnohá psychologická rizika, například v podobě závislostního chování.

V této diplomové práci se zaměřuji na obchodníky kryptoměn a na aspekty, které na ně mohou během obchodování působit. Obchodníkem mám na mysli jedince, který aktivně nakupuje a prodává kryptoměny s cílem dosažení zisku v krátkodobém či střednědobém horizontu – nezabývám se tedy dlouhodobými investory. V průběhu celé práce používám slovo obchodník jako synonymum ke slovu trader a oba tyto výrazy pravidelně střídám.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. Teoretická část shrnuje veškeré důležité informace vztahující se ke zkoumaným fenoménům. Jsou zde popsány kryptoměny, obchodování s nimi a psychologické aspekty, které mohou tento proces ovlivnit. Při popisování kryptoměn a obchodování s nimi jsem se rozhodl nezacházet do příliš velkých technických detailů. Jevy popisují spíše obecně a ve vztahu ke zkoumanému tématu.

Empirická část je zaměřena na samotný výzkum této diplomové práce. Jsou v ní představeny metodologické postupy, analyzovaná data včetně shrnutí identifikovaných kategorií a profily všech dotazovaných respondentů. Dále práce obsahuje diskusi, v níž uvádím svá výzkumná zjištění do souvislostí s dostupnou literaturou na toto téma a upozorňuji na limity výzkumu. Závěrem stručně shrnuji hlavní výstupy práce a uvádím použité zdroje.

Teoretická část

1 Kryptoměny

Současná kapitola se snaží co možná nejdůležitěji čtenáři popsat, co jsou kryptoměny, jaký mají význam pro jedince i společnost, a zároveň blíže představuje jejich nejznámějšího zástupce – Bitcoin.

1.1 Co to jsou kryptoměny?

Najít jednotnou definici kryptoměn není snadný úkol. V současnosti jich totiž existují tisíce různých druhů, přičemž každá se může v některém parametru od ostatních lišit. Většina zdrojů se však shodne na tom, že se jedná o digitální měnu, která nemá žádnou centrální autoritu a využívá kryptografii (nejčastěji asymetrickou¹) k zabezpečení jednotlivých transakcí. Kryptoměny jsou dále spojeny s řadou vlastností, díky kterým jsou mezi uživateli oblíbené. Mezi ně patří anonymita, transparentnost a zejména nezměnitelnost zaznamenaných dat. Další nespornou vlastností většiny kryptoměn je jejich volatilita, která z nich dělá potenciální příležitost pro obchodníky, investory a krátkodobé spekulanty (Binance Academy, n.d.; Golden Gate CZ, n.d.; Lánský, 2018).

Přestože se kryptoměnou rozumí digitální měna, ne vždy slouží primárně jako prostředek směny. S vývojem kryptoměn vznikají i různé inovace a způsoby jejich využití. Příkladem může být kryptoměna Ethereum, která díky svému blockchainu umožňujícímu chytré kontrakty slouží jako platforma pro tvorbu decentralizovaných aplikací. Dále existují takzvané stablecoiny, jejichž hodnota je navázána na určitá aktiva – například na americký dolar nebo zlato. Tyto stablecoiny slouží nejčastěji k rychlým převodům nebo k ochraně před případnou volatilitou. Posledním příkladem jsou takzvané „tokeny“, které mohou mít různou podobu. Jejich specifikem je skutečnost, že na rozdíl od většiny kryptoměn nemají svůj vlastní blockchain, ale jsou vydávány na blockchainu jiných již existujících kryptoměn. Jejich účel může různě variovat od reprezentace vlastnického podílu až po umožnění hlasování v daných projektech (Kaliský, 2018).

Pro lepší pochopení konceptu kryptoměn je podle mého názoru nejvhodnější představit prvního a neznámějšího zástupce těchto digitálních aktiv – Bitcoin.

¹ Asymetrická kryptografie patří mezi šifrovací metody, u nichž se šifrovací a dešifrovací klíč liší. Tato asymetrie umožňuje adresátovi šifrované zprávy nesdílet s odesílatelem tajný dešifrovací klíč, zatímco druhý z páru klíčů může být veřejně dostupný (Stroukal a Skalický, 2018).

1.2 Bitcoin

V říjnu roku 2008 vydal anonymní tvůrce (či skupina tvůrců) pod pseudonymem Satoshi Nakamoto bílou knihu s názvem *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, ve které je popsáno, jak Bitcoin funguje a jaké problémy řeší. V lednu následujícího roku byl systém spuštěn vytěžením prvního bloku, kterému se přezdívá Genesis Block (Stroukal a Skalický, 2018). Od té doby uběhlo již několik let, během nichž byl Bitcoin několikrát mediálně prezentován v souvislosti s růstem či pádem jeho ceny. V současnosti se jedná o dlouhodobě nejpopulárnější kryptoměnu s největší tržní kapitalizací, která v době psaní této diplomové práce činí přibližně dva biliony amerických dolarů.

Ještě před vznikem Bitcoinu proběhlo několik pokusů o vytvoření nové digitální měny. Tyto pokusy se ovšem potýkaly s řadou překážek – od nevyřešeného problému dvojité útraty² až po soudní spory, jejichž výsledkem bylo často rozhodnutí ve prospěch vlády Spojených států a klasifikace těchto aktivit jako padělání peněz či dokonce terorismus. Tvůrci tak mnohdy končili za mřížemi a jejich projekty byly zkonfiskovány (Stroukal a Skalický, 2018).

Tyto problémy se Bitcoinu podařilo vyřešit skrze anonymitu, decentralizaci a technologii blockchainu. Tím, že se jeho tvůrce Satoshi Nakamoto rozhodl zůstat v anonymitě, nebylo možné postihnout konkrétní osobu, a díky decentralizovanému systému neexistovalo ani žádné konkrétní místo, které by bylo možné vypnout či zabavit. Zbývající problém v podobně hrozby dvojité útraty se podařilo vyřešit prostřednictvím technologie blockchain – decentralizované digitální účetní knihy, ve které jsou transakce zapisovány do bloků navazujících v chronologickém řetězci. Každý blok obsahuje informace o předchozím bloku, čímž vzniká bezpečný a neměnný záznam. Blockchain je sdílen mezi všemi účastníky sítě, což zajišťuje transparentnost a odolnost vůči manipulaci. Díky tomu umožňuje důvěryhodné ověřování transakcí bez nutnosti existence centrální autority (Stroukal a Skalický, 2018).

Vznik Bitcoinu byl pravděpodobně, jako mnoho jiných pokusů o založení digitální měny, reakcí na stávající finanční systém. Ten kolem roku 2008 kulminoval ve světovou finanční krizi. Satoshi Nakamotovi se podařilo vytvořit digitální měnu, která měla oproti americkému dolaru předem stanovené množství – tedy 21 miliónů bitcoinů³. To je maximální množství, které lze vytěžit, a není možné jej žádným způsobem navýšit. Mnoho zastánců

² Problém dvojité útraty (double spend) označuje hrozbu, že digitální měna bude utracena více než jednou (Stroukal a Skalický, 2018).

³ Bitcoin s velkým „B“ je označení pro celý systém a síť. S malým „b“ se píše, pokud jde o označení konkrétní jednotky dané měny.

rakouské ekonomické školy⁴ považuje tuto vlastnost za silnou stránku Bitcoinu, jelikož je tím zajištěna jeho vzácnost (Tětek, 2023).

Další vlastností Bitcoinu je, jak již bylo naznačeno, jeho decentralizace. Absence jakéhokoliv centrálního serveru z něj činí mnohem odolnější aktivum. Jelikož je roz distribuován mezi stovky tisíc různých počítačů po celém světě, není prakticky možné jej jakýmkoliv způsobem vypnout či zabavit. S decentralizací také souvisí skutečnost, že měna není závislá na centrálních bankách a není k ní potřeba žádná centrální autorita. Jednotlivci tak mezi sebou mohou provádět transakce bez nutnosti existence třetí strany. Tato vlastnost je označována jako peer-to-peer a je nesmírně důležitým aspektem celého systému (Pritzker, 2020).

1.3 Význam Bitcoinu

Vynález Bitcoinu měl nejen velký vliv na podobu kryptoměnového trhu tak, jak jej známe dnes, ale také představuje velký význam pro společnost a alternativu k současnému finančnímu systému.

1.3.1 Význam pro kryptoměnový trh

Vznik Bitcoinu měl tak velký dopad, že položil základy pro vznik celého kryptoměnového ekosystému. Jako první digitální měna založená na blockchainu inspiroval vznik tisíců dalších kryptoměn, které se snažily buď rozšířit jeho funkčnost, zlepšit ji, nebo jej pouze okopírovat a svěřt se na jeho popularitě. Všechny ostatní kryptoměny (jiné než Bitcoin) se souhrnně označují jako altcoiny (Stroukal a Skalický, 2018).

Bitcoin si od svého vzniku až do současnosti udržuje dominantní pozici na trhu s kryptoměnami a jeho cenové pohyby významně ovlivňují hodnotu většiny ostatních kryptoměn (Aksoylu, 2023). Pokud se tedy prostorem šíří negativní zprávy týkající se Bitcoinu, obvykle spolu s ním klesají i ceny většiny ostatních kryptoměn (existují samozřejmě výjimky, jako například zmíněné stablecoiny, které jsou spjaté s cenou daných aktiv).

⁴ Rakouská škola ekonomie je směr, který klade důraz na svobodné trhy, individuální rozhodování a subjektivní hodnotu. Ekonomii chápe jako studium účelového lidského jednání v prostředí omezených zdrojů a odmítá centrální řízení hospodářství (Tětek, 2021).

1.3.2 Význam pro jedince a společnost

Význam Bitcoinu pro společnost vyplývá z několika faktorů – od okolností jeho vzniku až po jeho charakteristické vlastnosti. Pro účely této diplomové práce postačí stručné zaměření na ekonomický a politicko-ideologický význam, které spolu souvisejí.

Bitcoin slouží jako decentralizovaná alternativa k fiat měnám (měnám s nuceným oběhem) a centrálním bankám. Jak již bylo zmíněno výše, vznikl pravděpodobně jako reakce na současný monetární systém, který umožňuje inflaci a centralizovanou moc nad penězi. Z toho důvodu je Bitcoin ideologicky přitažlivý pro jedince, kteří podporují myšlenky omezení státního vlivu na ekonomiku, nebo státního vlivu obecně (Tětek, 2023).

Monetární pravidla Bitcoinu jsou součástí jeho kódu a jsou neměnná. To s sebou nese určité jistoty. Jednou z nich je jeho maximální počet, který je omezen na 21 miliónů bitcoinů. Předem dané množství zaručuje jeho vzácnost, což z něj v očích mnoha investorů činí bezpečné aktivum pro uložení svých financí před inflací. Přestože se hovoří o vysoké volatilitě Bitcoinu, v dlouhodobém horizontu se jeho cena stále zvyšuje. Slouží tak například obyvatelům zemí s hyperinflační měnou jako ochrana před rozsáhlým znehodnocením jejich úspor.

1.4 Shrnutí

Kryptoměny jsou ve srovnání s tradičními finančními trhy stále poměrně mladým odvětvím. Jejich popularita se společně s jejich tržní kapitalizací stále zvyšuje a v době psaní diplomové práce činila tržní kapitalizace celého kryptoměnového trhu kolem 3,5 bilionů amerických dolarů – což je stále výrazně méně než trh s akciemi nebo dluhopisy (CoinGecko, 2025).

V současnosti existují tisíce obchodovatelných kryptoměn. Některé usilují o řešení technologických problémů, jiné vznikly za účelem obohatit své tvůrce. Důležité však je, jakou hodnotu jim přisoudí veřejnost, protože – jak ukázala historie – na vysoké finanční zhodnocení mají šanci i kryptoměny, které vznikly z recese a byly dostatečně mediálně propagovány.

2 Obchodování kryptoměn

Jak již bylo nastíněno v předchozích kapitolách, kryptoměny mají určité vlastnosti, díky nimž se staly oblíbeným terčem investorů a spekulantů. V následujících řádcích proto stručně popíšu, jak takové obchodování probíhá, jaká má specifika a v jakých podobách se může objevovat.

2.1 Co je to obchodování kryptoměn?

Obchodování s kryptoměnami lze nejlépe definovat jako nákup a prodej kryptoměn s cílem dosáhnout finančního zisku. K této aktivitě obchodníci nejčastěji využívají specializované burzy, kterými jsou například Binance nebo Coinbase. Kryptoměny lze také nakoupit v k tomu určených automatech nebo přímo od konkrétní osoby bez nutnosti prostředníka (P2P). Další možností je koupě derivátů⁵ daných kryptoměn prostřednictvím různých obchodních platform.

2.2 Specifika kryptoměnového trhu

Ačkoliv je v mnohém podobný jiným tradičnějším finančním trhům (Forex, akcie), v určitých aspektech se trh s kryptoměnami liší. Tyto odlišnosti jsou do jisté míry dány vlastnostmi samotných kryptoměn. V první řadě jde o vysokou volatilitu, tedy míru kolísání hodnoty. Ta s sebou nese potenciál vysokých zisků, ale zároveň i riziko vysokých ztrát. Další výraznou odlišností je skutečnost, že obchodování probíhá 24 hodin denně, 7 dní v týdnu – tedy nepřetržitě. To může mít za následek velké časové vytížení a vliv na spánek obchodníků. Dalším specifikem je obtížné nacenění jednotlivých mincí. U kryptoměn, na rozdíl například od akcií, neexistuje shoda na tom, jak je oceňovat. Cena kryptoměn je tedy silně závislá na společensky konstruovaných názorech. Jelikož je vstup do kryptoměnového trhu poměrně nízkoprahový, nachází se zde velké procento malých a neprofesionálních obchodníků. Ti mohou být citlivější a emocionálnější v různých vypjatějších situacích, což často vede ke zkratkovitému chování a panickým obchodům. Poslední zmíněnou charakteristikou tohoto trhu je nízká likvidita u menších kryptoměn. Likviditou se rozumí, jak snadno a rychle lze kryptoměny koupit nebo prodat bez výrazného pohybu ceny. U kryptoměn s nižší likviditou hrozí výrazný cenový skok, což znamená, že obchodník může prodat kryptoměnu za mnohem menší cenu, než původně očekával (Kaliský, 2018).

⁵ Deriváty kryptoměn jsou finanční kontrakty, které umožňují obchodovat s kryptoměnami nepřímou, často za účelem spekulace nebo zajištění, bez nutnosti vlastnit samotné mince (Bitcoin.com, 2025).

Kryptoměnový trh se, podobně jako jiné trhy, pohybuje v opakujících se cyklech. Nejjednodušší rozdělení je na takzvaný bull market (býčí trh), ve kterém se trhu všeobecně daří a ceny mají vzestupnou tendenci, a na bear market (medvědí trh) – fázi trhu, ve které ceny dlouhodoběji klesají a kde většina nezkušených obchodníků ztrácí své úspory. Navíc můžeme rozlišit i období konsolidace, kde jsou ceny bez výrazných výkyvů. Tyto tržní cykly se na kryptoměnovém trhu historicky opakovaly zhruba každé čtyři roky, což úzce souvisí s tzv. Bitcoin halvingem – událostí, při které se přibližně každé čtyři roky sníží odměna těžařů za vytěžený blok⁶ na polovinu. To má přímý dopad na nabídku Bitcoinu a často spouští nový tržní cyklus (Bouška, 2023).

2.3 Typy obchodníků kryptoměn

Mnou uvedená definice obchodování kryptoměn je stále poměrně široká, a proto je třeba představit několik typů obchodníků a jejich specifické přístupy k obchodování. Jednotlivé typy se od sebe liší délkou držení a záměrem, s jakým kryptoměny obchodují. Nejsnazší způsob, jakým můžeme rozdělit přístup k obchodování kryptoměn, je skrze kategorie spekulace a investice.

Investování je proces vkládání prostředků do aktiv za účelem dlouhodobého zhodnocení, často v řádu několika let. Jedná se o konzervativnější metodu s nižší mírou rizika. Investoři jsou tedy obchodníci, kteří nakupují a drží kryptoměny po delší časové období. Jejich záměrem je vložit své prostředky do těch kryptoměn, v nichž vidí hodnotu a kterým věří v dlouhodobém horizontu (Oldřich, 2024; Tětek, 2023).

Spekulací se většinou rozumí vkládání kapitálu do nejrůznějších projektů s očekáváním rychlého opětovného prodeje za účelem krátkodobého zisku. Spekulanti využívají volatility a cenových pohybů k maximalizaci výnosů, což je však spojeno s vyšší mírou rizika ztráty vložených prostředků. Spekulace je tedy řízena spíše očekáváním budoucího cenového pohybu než vnímanou hodnotou obchodovaného aktiva (Oldřich, 2024; Tětek, 2023).

Pro potřeby této diplomové práce používám slovo obchodník jako synonymum ke slovu trader a mám tím na mysli právě spekulativní charakter dané činnosti.

⁶ Bitcoinová těžba je proces, při kterém počítače zapojené do bitcoinové sítě (těžaři) soutěží v rychlosti a efektivnosti o to, kdo jako první vyřeší kryptografické výpočty, aby ověřili transakce v síti a přidali je do blockchainu. Za tuto práci získávají těžaři odměnu v podobě nově vytvořených bitcoinů a transakčních poplatků. Těžba zároveň zajišťuje bezpečnost sítě a její decentralizované fungování (Boyapati, 2023; Kaliský, 2018).

2.3.1 Investoři

Jedná se o obchodníky, kteří nakupují a drží kryptoměny delší časové období. Jejich záměrem je vložit své prostředky do těch kryptoměn, ve kterých spatřují hodnotu a kterým věří v dlouhodobém horizontu (Oldřich, 2024).

2.3.2 Denní obchodníci

Denní obchodníci běžně uzavírají i několik obchodů během jednoho dne a využívají krátkodobých cenových pohybů. Jednotlivé obchody většinou přinášejí menší zisky, které jsou však kompenzovány jejich kvantitou. Denní obchodníci obvykle nedrží žádné pozice přes noc (Majaski, 2024).

2.3.3 Swingoví obchodníci

Na rozdíl od denních obchodníků swingoví obchodníci neuzavírají své pozice nutně každý den. Drží své obchodní pozice několik dní až týdnů, aby využili větších cenových pohybů. Lze tedy říci, že se snaží generovat zisky z krátkodobých až střednědobých cenových pohybů (Majaski, 2024).

Kromě těchto tří základních typů obchodníků existují také další specializované přístupy, jako například scalping, při kterém obchody trvají v řádech vteřin až minut, nebo algoritmické obchodování, které se neliší časovým horizontem, ale tím, že obchody jsou realizovány prostřednictvím automatizovaných systémů.

2.4 Analýza trhu

Pro orientaci na kryptoměnovém, ale i jiných finančních trzích obchodníci obvykle využívají různé formy analýzy trhu. To jim pomáhá s predikcí budoucího vývoje ceny jednotlivých aktiv. Mezi nejvíce používané patří technická analýza, fundamentální analýza a analýza tržního sentimentu. Ty lze podle potřeby různě kombinovat. V následujících odstavcích jsou jednotlivé typy analýz stručně popsány.

2.4.1 Fundamentální analýza

Fundamentální analýza se zaměřuje na určení vnitřní hodnoty aktiva na základě jeho základních charakteristik a faktorů. U kryptoměn to může zahrnovat například technologii projektu, tým vývojářů, využitelnost tokenu, počet uživatelů, objem transakcí, konkurenci nebo

míru decentralizace. Cílem je zjistit, zda je dané aktivum na trhu nadhodnocené, nebo naopak podhodnocené (Kaliský, 2018; Oldřich, 2024).

2.4.2 Technická analýza

Technická analýza vychází z předpokladu, že všechny relevantní informace jsou již zahrnuty v ceně, jejíž vývoj je zobrazován v cenových grafech. Z tohoto důvodu se zaměřuje především na grafické znázornění ceny a na technické indikátory, jako jsou klouzavé průměry, RSI nebo MACD. Předpokládá, že trhy se pohybují v trendech a že určité vzorce v chování cen se v čase opakují. Na základě těchto vzorců je pak možné s určitou mírou pravděpodobnosti odhadnout další cenový vývoj (Kaliský, 2018; Oldřich, 2024).

2.4.3 Analýza sentimentu

Analýza sentimentu se zaměřuje na zkoumání nálady a vnímání trhu ze strany obchodníků. Sentiment na trhu lze analyzovat prostřednictvím různých indexů, médií a sociálních sítí. V kryptoměnovém prostředí hraje tento způsob analýzy klíčovou roli, zejména kvůli vysoké citlivosti trhu na zprávy, sociální sítě a veřejné mínění. Cílem této analýzy je tedy identifikovat, zda je nálada na trhu spíše pozitivní, nebo negativní, což může mít vliv na cenové pohyby (Kaliský, 2018).

2.5 Obchodování s finanční pákou

Obchodování na většině kryptoměnových burz dnes umožňuje využití finanční páky. Ta obchodníkům dovoluje otevřít mnohem větší pozici, než by mohli pouze se svým vlastním kapitálem. Tento princip funguje na základě zapůjčení prostředků od burzy, čímž dochází k násobení jak potenciálního zisku, tak i rizika ztráty (Kaliský, 2018).

Například pokud obchodník disponuje kapitálem 1 000 Kč a použije desetinásobnou páku, může ovládat pozici v hodnotě 10 000 Kč. V případě 10% růstu ceny dané kryptoměny by realizoval zisk 1 000 Kč, což představuje 100% návratnost jeho původního vkladu. Stejně tak ale i pokles o 10 % může vést ke ztrátě celé pozice. V extrémním případě může dojít k likvidaci, při které obchodník přijde o celý svůj vklad.

Využívání finančních pák je na kryptoměnovém trhu velmi běžnou záležitostí, která může být v některých případech výhodná, ale i riziková zároveň. Je proto třeba dbát zvýšené opatrnosti při jejím používání.

2.6 Shrnutí

Obchodování na kryptoměnovém trhu je v mnoha ohledech podobné tradičním finančním trhům. Existují zde však jisté odlišnosti, jako je nepřetržitý provoz 24 hodin denně, sedm dní v týdnu, vyšší volatilita a reaktivita trhu na nejrůznější poplašné zprávy.

K úspěšné orientaci na trhu obchodníci často využívají různé druhy analýz, mezi které patří technická, fundamentální a analýza tržního sentimentu. Tyto nástroje pomáhají obchodníkům činit informovaná rozhodnutí a predikovat budoucí vývoj trhu. Nicméně žádná z těchto analýz nedává obchodníkům úplnou jistotu, že budou mít ve svých odhadech pravdu, a je třeba je brát s určitou rezervou.

Vstup do kryptoměnového trhu je poměrně jednoduchý a samotné obchodování je na internetu mnohdy prezentováno jako vhodné pro kohokoliv. Nicméně opak je pravdou – jedná se o náročnou činnost, během níž je obchodník konfrontován s velkou řadou vlivů a nástrah. V důsledku toho pak značné množství amatérských obchodníků ztrácí své finance.

3 Psychologické aspekty obchodování s kryptoměny

Současná kapitola nabízí vhled do psychologie obchodníka. Stručně představuje koncepty jako rozhodování, kognitivní zkreslení a ostatní vlivy působící na jedince obchodujícího na kryptoměnovém trhu.

3.1 Rozhodování na finančních trzích

Obchodování na finančních trzích bylo dříve vnímáno jako racionální činnost, při níž se obchodník snaží maximalizovat užitek a minimalizovat riziko pomocí logiky a zpracování všech dostupných informací. Tento pohled na rozhodování spadá pod takzvané klasické teorie rozhodování. Tyto teorie předpokládají, že člověk, který se rozhoduje, je při své volbě zcela racionální, plně informován o veškerých alternativních rozhodnutích a jejich důsledcích a zároveň je velmi citlivý na jemné odlišnosti mezi nimi (Sternberg, 2009; Eysenck & Keane, 2008).

Ve skutečnosti se ve většině případů člověk takto racionálně nerozhoduje, naopak velmi často jedná spíše iracionálně. To platí zejména v situacích, které jsou silně ovlivněny emocemi, časovým tlakem, nejistotou nebo sociálním vlivem. A právě všechny tyto charakteristiky jsou typické pro kryptoměnový trh.

Současný pohled behaviorální ekonomie na rozhodování již akcentuje, že člověk není stroj a je náchylný k nejrůznějším chybám. Jednou z nevlivnějších teorií, která tento posun ve vnímání lidského rozhodování popisuje, je teorie vyhlídek (prospect theory) autorů Daniela Kahnemana a Amose Tverského (1979). Tato teorie stojí na několika principech. Jedním z nich je skutečnost, že lidé hodnotí výsledky vzhledem k určitému výchozímu bodu, nikoliv v absolutních číslech. Dalším principem je averze ke ztrátě, která označuje tendenci lidí psychologicky vnímat mnohem silněji ztrátu než zisk ve stejné hodnotě. Následuje princip klesající citlivosti, který popisuje stav, kdy je hodnotový rozdíl mezi dvěma výsledky subjektivně vnímán jako menší, čím dále od referenčního bodu se nacházejí. Například subjektivní rozdíl mezi 900 Kč a 1000 Kč bude mnohem menší než rozdíl mezi 100 Kč a 200 Kč (Kahneman, 2012).

Vedle averze ke ztrátě a dalších principů teorie vyhlídek poukazuje behaviorální ekonomie i na to, že lidé se často rozhodují pomocí tzv. heuristik – jednoduchých mentálních pravidel, která umožňují rychlé, ale nikoliv vždy správné úsudky. Tyto heuristiky mohou v náročném a nejistém prostředí, jakým je kryptoměnový trh, vést ke kognitivním zkreslením –

systematickým chybám v úsudku a rozhodování (Kahneman, 2012). V následujících podkapitolách jsou představeny některé z těchto zkreslení a jiné efekty, které mohou negativně ovlivnit úspěšnost traderů.

3.2 Iluze kontroly

Iluze kontroly je efekt často spjatý s hazardními hrami. Ve stručnosti jde o tendenci jedinců myslet si, že mohou kontrolovat situace, které jsou ale založené na náhodě nebo jsou mimo plnou kontrolu daného jedince. Ellen Langer ji definuje jako: „*Očekávání osobní pravděpodobnosti úspěchu, která je nepřiměřeně vyšší, než by odpovídalo objektivní pravděpodobnosti.*“ (Ellen Langer, 1975).

U obchodování kryptoměn hraje náhoda velkou roli. Dovednosti a různé strategie ovšem dokážou výsledek určitým způsobem ovlivnit. V kontextu obchodování s kryptoměnami může iluze kontroly vést například k přesvědčení, že je obchodník schopen předvídat cenové pohyby na základě předchozích úspěšných transakcí, přestože trh zůstává vysoce volatilní a často nepředvídatelný. Člověk pak může nabýt falešného dojmu, že má obchodní situaci „pod kontrolou“, což ho může motivovat k nadměrnému obchodování nebo zvyšování rizika (Delfabbro et al., 2021).

Tento efekt může být posílen v obdobích, kterým se říká bull market, neboli býčí trh. To jsou časové úseky, kdy se trhu daří a ceny aktiv mají tendenci stoupat. Jak již bylo popsáno v kapitole o kryptoměnách, cena ostatních kryptoměn (altcoinů) se velmi často odvíjí od ceny Bitcoinu. Pokud tedy bude v období bull marketu stoupat Bitcoin, budou s ním zároveň stoupat i všechny altcoiny, a to může způsobit, že se jedincům bude často dařit. Jejich chování bude opakovaným úspěchem pozitivně posilováno a jedinci pak mohou mylně přičítat výsledek svým schopnostem. V důsledku zvýšeného sebevědomí mají obchodníci větší tendenci riskovat a investovat větší částky či spekulovat s méně bezpečnými projekty. V tomto bodě většinou dochází k přesycení trhu a jelikož ceny nemohou exponenciálně růst věčně, dochází ke korekci a pádu ceny (Delfabbro et al., 2021).

Toto zkreslení může být dále posilováno například častým sledováním grafů, technických indikátorů a analytických nástrojů, které navozují dojem kontroly, i když jejich prediktivní hodnota bývá často omezená a spekulativní. Jedním z takových nástrojů pro orientaci je například technická analýza, která je využívána na mnoha typech finančních trhů a jejíž prediktivní hodnota byla několikrát zkoumána (Park & Irwin, 2007).

3.3 Averse ke ztrátě

Jedním z klíčových psychologických jevů ovlivňujících obchodování na finančních trzích je averze ke ztrátě (loss aversion). Jak již bylo uvedeno v kapitole o rozhodování na finančních trzích, tento jev popsali Kahneman a Tversky (1979) v rámci teorie vyhlídek. Podstata tohoto jevu spočívá ve skutečnosti, že lidé vnímají ztráty subjektivně mnohem intenzivněji než zisky ve stejné hodnotě. Kahneman (2012) uvádí, že pro většinu lidí musí být potenciální zisk přibližně dvojnásobný, aby vyvážil negativní pocit spojený se ztrátou a byl akceptovatelný jako riziko. U profesionálních obchodníků působících na finančních trzích může být averze ke ztrátě mnohem menší, pravděpodobně proto, že nereagují tolik emocionálně na cenové výkyvy a jsou na ztráty zvyklí. „*Když dostali účastníci v jednom z experimentů pokyn, aby „uvažovali jako obchodník s akciemi“, jejich emocionální reakce na ztráty (měřeno fyziologickým indexem emočního vybuzení) prudce klesla*“ (Kahneman, 2012).

3.3.1 Dispoziční efekt

Averse ke ztrátě také úzce souvisí s tzv. dispozičním efektem. Jedná se o tendenci obchodníků prodávat ziskové pozice příliš brzy, zatímco ztrátové pozice drží příliš dlouho. Toto chování je v rozporu s racionálními investičními principy, které doporučují prodávat ztrátové pozice a držet ty ziskové. Efekt ve své studii popsali Shefrin a Statman (1985). Ti zároveň jev vysvětlují skrze tzv. tendenci k vyhledávání hrdosti a vyhýbání se lítosti (seeking pride and avoiding regret), což je stav, kdy obchodníci odmítají uznat ztrátu – to by dokázalo, že jejich původní úsudek byl chybný, a vyvolalo by to pocit lítosti. Naopak uzavření obchodní pozice se ziskem vyvolává hrdost, a z důvodu zabezpečení tohoto pocitu hrdosti obchodníci mnohdy zavírají pozice předčasně. „*Asymetrie mezi silou hrdosti a lítosti (lítost je silnější) vede k upřednostňování nečinnosti před činností. V důsledku toho mohou investoři, kteří jsou náchylní k tomuto zkreslení, váhat s realizací jak zisků, tak ztrát.*“ (Shefrin & Statman, 1985)

Bylo zjištěno, že dispoziční efekt, který byl zkoumán převážně na tradičních trzích, funguje i na kryptoměnovém trhu – jen trochu jinak. Dispoziční efekt v případě kryptoměnového trhu reaguje na tržní cykly a v každém období se chová odlišně. Pokud se trh nachází v bear marketu – období, kdy ceny na trhu dlouhodobě klesají – dispoziční efekt se projevuje obvyklým způsobem, kdy lidé prodávají ziskové pozice příliš brzy a drží ztrátové příliš dlouho. V období bull marketu – fáze trhu, kdy ceny dlouhodobě rostou – vykazuje chování obchodníků reverzní dispoziční efekt (reverse disposition effect). Znamená to, že

investoři mají tendenci prodávat ztrátové pozice a držet ziskové, což je v rozporu s tradičním dispozičním efektem (Haryanto & Visconti, 2020).

3.4 FOMO

Pojem Fear of Missing Out (FOMO) označuje přetrvávající obavu, že ostatní mohou zažít uspokojující nebo hodnotné zážitky, u nichž daný jedinec není přítomen. Tato obava je často spojena s nutkavou potřebou být neustále informován o aktivitách druhých a je považována za psychologický fenomén, který může ovlivňovat lidské chování, emoce i celkovou spokojenost (Przybylski et al., 2013). V roce 2013 byl termín oficiálně zařazen do Oxfordského anglického slovníku, což potvrzuje jeho význam ve společenském kontextu (McGinnis, 2020).

Širší povědomí o tomto fenoménu a jeho významu přinesl P. J. McGinnis, který zkratku FOMO použil již v roce 2004 ve svém textu „McGinnis’ Two FOs: Social Theory at HBS“ (McGinnis, 2020). McGinnis popisoval, jak studenti Harvardu zažívali tlak spojený s volbou „té nejlepší možnosti“, což vedlo nejen k FOMO, ale také k tzv. FOBO (Fear of a Better Option). Tento tlak se projevoval například přeplněnými kalendáři a neschopností rozhodnout se.

Studie od autorů Przybylski, Murayama, DeHaan a Gladwell (2013) popisuje fenomén FOMO v kontextu rozvoje sociálních sítí – právě digitální prostředí poskytuje nepřetržitý přísun informací o aktivitách, událostech a sociálních interakcích ostatních uživatelů, čímž vytváří u jedince pocit tlaku na neustálou přítomnost a sledování dění. Tato „informační záplava“ může vést k frustraci, úzkosti a snížení subjektivní pohody, zejména u jedinců, kteří pociťují vnitřní potřebu být ve spojení s ostatními. Studie zároveň poukázala na souvislost mezi konceptem FOMO a teorií sebedeterminace. Autoři zjistili, že lidé, kteří mají nedostatečně naplněné psychologické potřeby – tedy potřebu kompetence, autonomie a vztahovosti – mají vyšší tendenci vyhledávat aktivitu na sociálních sítích a zároveň častěji prožívají nižší míru celkové psychické pohody (Przybylski et al., 2013).

Vzhledem k nepřetržitému toku informací na sociálních médiích je fenomén FOMO obzvláště zesílen v kontextu kryptoměnového obchodování. Obchodníci jsou na kryptoměnovém trhu neustále konfrontováni se stovkami různých měn, což může vést k pocitům lítosti, pokud investovali nedostatečné množství financí do rostoucí kryptoměny, nebo frustrace, pokud minuli příležitost k jejímu nákupu, který dříve zvažovali. Jedním z nejrizikovějších momentů pro obchodníky je situace, kdy sledují prudký růst trhu – tzv. „zelená

čísla“. V takové chvíli se u nich často objevuje nutkání do trhu vstoupit, aby „nepřišli o příležitost“. Typicky pak nakupují právě ve chvíli, kdy je cena dočasně na vrcholu, což vede k tomu, že krátce poté sledují její pokles. FOMO ovlivňuje i rozhodování při prodeji – namísto aby obchodníci realizovali zisk, drží pozici s vírou, že její růst bude pokračovat. Když pak trh náhle propadne, zůstávají zaskočení a bez připravené strategie. Proto i zde, v tomto chování, hrají významnou roli sociální sítě, které často fungují jako hlavní zdroj impulzů. Šíří se na nich příběhy o úspěchu a „zaručené tipy“ vzbuzující dojem, že je nutné jednat rychle. Tento tlak však často brání racionálnímu uvažování a může vést ke ztrátám (Delfabbro et al. 2021).

Novější výzkum autorů Mosbey, Delfabbro a King (2024) ukazuje, že kryptoměnoví obchodníci s vyšší mírou FOMO častěji uvádějí finanční potíže, psychickou nepohodu, zhoršení zdravotního stavu a narušení vztahů. Zajímavé je, že míra těchto potíží závisí spíše na tom, jak silně lidé FOMO prožívají než na tom, kolik nebo jak často obchodují. To znamená, že samotná obava z promeškání příležitosti je silnějším ukazatelem možných škod než jejich skutečné spekulativní chování. Autoři také uvádějí, že tito jedinci s vysokým skóre FOMO jsou náchylnější k chování typickému pro rizikové hráčství. Studie potvrdila, že FOMO je významně spojeno s impulzivitou a rizikovým hráčstvím, což podporuje myšlenku, že kryptoměnové obchodování může u některých fungovat jako behaviorální závislost (Mosbey et al., 2024).

3.5 Sociální vlivy

Rozhodování obchodníků není pouze individuálním procesem. Významnou roli zde hrají sociální vlivy, které mohou mít na chování jedince znatelný dopad. Obchodování s kryptoměny, jakožto poměrně mladý finanční trh, se začal rozvíjet již v prostředí sociálních sítí. Z toho důvodu se sociální sítě staly významným informačním kanálem o novinkách z tohoto prostředí. To podnítilo vznik mnoha finančních influencerů – osobností, které často bez odborného zázemí vystupují jako rádcí a autority v oblasti kryptoměn a svým vlivem dokáží formovat tržní sentiment. Sociální sítě jsou zároveň místem, kde obchodníci sdílejí své obchodní zisky, což může motivovat ostatní účastníky k podobnému chování a dochází zde ke vzájemnému sociálnímu posilování (Delfabbro et al., 2021).

3.5.1 Stádové chování

Jedním z nejvýraznějších projevů sociálního vlivu je stádové chování (herd behavior). V průběhu dějin se stádové chování jedinců opakovaně ukazovalo jako klíčový faktor tržních výkyvů – od nizozemské tulipánové mánie v 17. století, přes hypoteční krizi v roce 2007 až po

prasknutí internetové bubliny na přelomu tisíciletí (Bouri et al., 2019). Jelikož je tento jev typický pro prostředí s vysokou mírou nejistoty a nedostatkem transparentních informací, bylo stádové chování hojně popsáno na tradičních finančních trzích – například studie od Bikhchandani & Sharma (2001) nebo Economou et al. (2011). Tento popis prostředí samozřejmě také platí i pro kryptoměnový trh, který je navíc umocněn vlivem sociálních sítí a vysokou volatilitou.

Stádové chování (herd behavior) je definováno jako situace, kdy se obchodníci spíše přizpůsobují rozhodnutím ostatních nebo pohybům na trhu, než aby se řídili vlastními přesvědčeními a informacemi (Hwang & Salmon, 2004). Na kryptoměnovém trhu k němu může docházet z několika důvodů. Stádové chování předpokládá určitou koordinaci cenových pohybů nebo možnost sledovat jednání ostatních účastníků trhu. Tyto podmínky jsou na kryptoměnovém trhu naplněny zejména díky digitálnímu prostředí, v němž sociální sítě a online platformy výrazně usnadňují sdílení informací, názorů i investičních strategií. Mnoho účastníků trhu jsou nezkušení obchodníci (často se jedná o jejich první zkušenost s finančními trhy vůbec), kteří v nejistém prostředí mohou mít tendenci spoléhat na sociální média a diskusní fóra. Další příčinou vzniku může být skutečnost, že na rozdíl například od akcií neexistuje shoda na tom, jak oceňovat kryptoměny. To vytváří situaci, kdy je cena kryptoměn silně závislá na společensky konstruovaných názorech (Bouri et al., 2019).

3.6 Emoce v kontextu obchodování kryptoměn

Emoce jsou podle Ekmana (2003) dynamické stavy vnitřního prožívání, které spouštějí jak fyziologické, tak psychologické reakce. Ty pak ovlivňují způsob, jakým jedinec uvažuje a jedná. Často vznikají bez našeho vědomého rozhodnutí a připravují tělo i mysl na rychlou reakci v situacích, kdy čelíme nejistotě, riziku nebo nebezpečí. V tomto smyslu plní evolučně výhodnou funkci: pomáhají zpracovat náhlé změny prostředí a rozhodnout se, jak jednat – bojovat, stáhnout se, vyčkat nebo se radovat (Ekman, 2003). Emoce navíc významně ovlivňují naše vnímání reality, úsudek i paměť, což může být v prostředí finančních trhů, které je charakteristické vysokou mírou nejistoty, mimořádně důležité. Kryptoměny, které jsou známé svou vysokou volatilitou a spekulativností, tak přirozeně vytvářejí prostředí, kde emoce hrají zásadní roli – mohou jedinci pomoci lépe se rozhodnout, ale zároveň také způsobit, že jeho jednání bude impulzivní a iracionální.

Trhy s kryptoměny mohou být velmi emocionálně vyčerpávající a představovat tak značnou psychickou zátěž pro obchodníky. Ukázalo se, že tito jedinci mohou v důsledku obchodování kryptoměn utrpět i psychologickou újmu (*psychological harm*), která se projevuje nejen ztrátou spánku, ale také hlubšími pocity bezcennosti, tísně a neúspěchu. Obchodování s kryptoměny může být také spojováno s horším duševním zdravím obecně, zvýšenou psychickou tísní a pocity osamělosti (Mosbey et al., 2024).

Obchodníci by měli být schopni tolerovat výrazné kolísání trhu, včetně významných poklesů i v období bull runu – tedy býčího trhu. Důležité je také přijmout fakt, že ne všechny projekty na tomto vysoce spekulativním trhu budou úspěšné, a že se mnohé z nich mohou ukázat jako fundamentálně chybné nebo dokonce podvodné. Emocionální odolnost těchto obchodníků je dále testována neustálým přívalem informací ze sociálních médií, které zahrnují obchodníky novými příležitostmi, připomínkami promeškaných zisků a neustálými zprávami o výsledcích dřívějších rozhodnutí. Tato informační záplava v kombinaci s nepřetržitou dostupností trhu udržuje jedince v konstantním stavu potenciální lítosti či strachu z promeškání příležitosti (Mosbey et al., 2024).

Emoce sehrávají v kontextu kryptoměnového obchodování důležitou roli i ve spojení s online komunitními platformami, kde se formuje tzv. „kolektivní nálada“. Např. na diskusní platformě Reddit se v příspěvcích a komentářích v období růstu cen kryptoměn nejčastěji objevovala radost, zatímco během poklesu dominoval hněv. Ukázalo se, že pouhé sledování kolektivních emocí v online komunitách, jako je právě Reddit, může mít prediktivní hodnotu pro spekulativní chování jedince na kryptoměnovém trhu (Papadamou et al., 2023).

3.7 Shrnutí

Obchodník kryptoměn je ve svém počínání vystaven působení mnoha proměnných – od sociálních vlivů až po silné a proměnlivé emoce, jejichž intenzita a valence se mohou velmi rychle měnit. V kombinaci s nejistým a obtížně předvídatelným prostředím může být náročné se na trhu úspěšně a dlouhodobě orientovat.

Pro zdárný a dlouhodobý úspěch na trhu je mnohdy důležité věnovat velké množství času analýze trhu a sledování nových projektů a příležitostí. To však s sebou nese určité riziko nadměrného pohlčení touto činností.

4 Hazardní hry a rizikové hraní hazardních her

Řada výzkumů zabývajících se rizikovými faktory obchodování kryptoměn identifikovalo jisté podobnosti této činnosti s hraním hazardních her. Zároveň se objevují zprávy o stoupajícím počtu jedinců, kteří vykazují známky závislostního chování spojeného s obchodováním kryptoměn. Považuji proto za vhodné věnovat současnou kapitolu právě této problematice.

4.1 Hazardní hry

Hazardní hra je v české legislativě ukotvena v zákoně č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, a je definována následovně: „*Hazardní hrou se rozumí hra, sázka nebo los, do nichž sázející vloží sázku, jejíž návratnost se nezaručuje, a v nichž o výhře nebo prohře rozhoduje zcela nebo zčásti náhoda nebo neznámá okolnost*“ (Zákon o hazardních hrách, 2016, § 3).

4.1.1 Motivace a psychologické aspekty hazardního ranní

Motivace k účasti na hazardních hrách je komplexní jev, který nelze redukovat pouze na touhu po výdělku. Hráče k hazardnímu hraní vedou různé pohnutky, přičemž tyto motivy se často kombinují a mění v čase v závislosti na sociálním kontextu, životní situaci či zkušenostech jednotlivce. Per Binde (2013) ve své studii identifikoval pět hlavních motivačních oblastí k účasti na hazardních hrách, které jsou popsány v následujících odstavcích.

Nezákladnější a nejdůležitější motivací, která je přítomná ve všech formách hazardních her, je šance na výhru. Šance na výhru představuje vizi, že člověk získá více, než vložil. Tato vize je nabitá emocionální a symbolickou silou ze dvou oblastí – biopsychologické a sociokulturní. Biopsychologická rovina souvisí s uvolňováním dopaminu v systému odměn mozku a vyvolává pocity očekávání a uspokojení z možné výhry. Z hlediska sociokulturní roviny má výhra hluboký symbolický a společenský význam, který přesahuje pouhý finanční zisk. Jde o takzvané narušení pravidla reciprocity, které funguje jako nepsané pravidlo ve většině lidských interakcí (pokud něco získáme, recipročně něco vrátíme). Hazardní hry, a obzvláště výhra, vytvářejí iluzi, že je možné dosáhnout velkých zisků bez nutnosti tvrdé práce, námahy nebo ztráty. Tato představa je pro mnohé osvobozující a je v kontrastu s realitou, kde úspěch obvykle vyžaduje investice a rizika (Binde, 2013).

Hazardní hry slouží také jako prostředek ke změně nálady, přičemž mohou přinášet vzrušení, napětí, ale i dočasný únik, uvolnění či úlevu od stresu (Binde, 2013). Tento závěr potvrzuje také studie autorů Wood & Griffiths (2007), kteří uvádějí, že hráči hrající za účelem „úniku z reality“ tohoto stavu dosahují skrze modifikaci nálady.

Další z identifikovaných motivačních kategorií je typická pro loterie a hry s vysokými finančními výhrami. Hráč se v takovém případě opájí fantazijní představou výhry, která dokáže zásadně změnit celý jeho život. Tato představa může sloužit jako únik od nepříznivé reality, ale i jako prostředek k naplnění aspirací či snů o lepší budoucnosti (Binde, 2013).

Významnou motivační roli hrají i sociální faktory. Někteří lidé vnímají hraní jako příležitost k setkávání, soutěžení nebo prezentaci vlastního statusu – typicky v prostředí kasin nebo sázkových kanceláří. V některých případech mohou být právě tato prostředí vnímána jako alternativní sociální světy, které slouží jako únik od reality a kde hráči získávají uznání a pocit sounáležitosti (Binde, 2013).

Poslední motivační oblastí může být snaha o intelektuální stimulaci a kontrolu. Ta platí převážně u her jako je poker nebo sportovní sázení, kde lze svými schopnostmi částečně ovlivnit výsledek, i přesto zde však zůstává velké procento vlivu náhody. To vytváří pocit výzvy a kontroly, který je často silně motivující, a to i přesto, že objektivní šance ovlivnit výsledek zůstávají stále výrazně nízké (Binde, 2013).

Jelikož jsou hazardní hry do velké míry založeny na pravděpodobnosti a náhodě, hraje zde, stejně jako v případě obchodování s kryptoměny, roli vliv kognitivních zkreslení. Kromě jevu iluze kontroly, který je popsán výše v kapitole o psychologických aspektech obchodování s kryptoměny, lze pro ilustraci zmínit jevy nazývané jako „*gambler's fallacy*“ a „*hot hand*“. Gambler's fallacy je mylné přesvědčení, že po sérii proher musí zákonitě přijít výhra a naopak, přestože ve skutečnosti je každý hazardní výsledek nezávislý. V případě jevu „*hot hand*“ se jedná o víru v to, že pokud měl někdo nedávno úspěšnou sérii výher, je pravděpodobnější, že bude úspěšný i nadále (Sundali & Croson, 2006). Tyto jevy jsou typickým příkladem heuristik a vycházejí z prací Kahnemana a Tverskyho (1971).

4.2 Gambling

Hazardní hry mohou být pro některé běžnou formou zábavy, která však nese značné riziko vzniku závislostního chování. Jejich podstata spočívá v nejistém výsledku, potenciální výhře a ztrátě, což u některých jedinců může vést k rozvoji patologického vztahu k hraní. V několika následujících odstavcích se budu věnovat závislostnímu potenciálu hazardních her a jeho dopadem na jedince.

Mezinárodní klasifikace nemocí 11. revize (MKN-11) rozlišuje mezi rizikovým hraním hazardních her nebo sázení, (kód QE21) a poruchou hraní hazardních her (kód 6C50). Rizikové

hraní hazardních her označuje chování, které ještě nesplňuje kritéria poruchy, ale zvyšuje pravděpodobnost negativních následků, jako jsou finanční ztráty, narušení mezilidských vztahů či zhoršení duševního zdraví. Naproti tomu porucha způsobená hazardním hraním je již diagnostikovatelnou duševní poruchou charakterizovanou ztrátou kontroly nad hraním, upřednostňováním hazardu před jinými aktivitami a pokračováním v hraní i přes vážné negativní důsledky. Rizikové hraní tak může představovat varovný signál a přechodovou fázi, která bez včasného zachycení a intervence může vést k rozvoji plně rozvinuté poruchy (World Health Organization, 2024).

Gambling je podle Diagnostického a statistického manuálu duševních poruch, páté edice (DSM-5), považován za formu nelátkové (behaviorální) závislosti, protože se závislost nevztahuje na chemickou látku, ale na samotné chování – hraní hazardních her. Gambling je spojen s tzv. systémem odměny v mozku, tedy s mechanismem, který vyvolává příjemné pocity. Hraní může vést k tomu, že člověk ztrácí kontrolu nad svým chováním, často sází více peněz, než si může dovolit, snaží se získat zpět ztracené částky, a přestože zažívá problémy, nedokáže přestat. Pro stanovení diagnózy musí člověk během 12 měsíců vykazovat alespoň čtyři z devíti typických příznaků, například nutkavou potřebu hrát, podrážděnost při pokusu omezit hraní, lhaní o svém chování nebo sázení v situacích emočního napětí (American Psychiatric Association [APA], 2022).

„Preoccupation“ neboli zaujetí je klíčovým rysem mnoha modelů závislosti, se kterým rovněž pracuje výše zmíněný manuál DSM-5. Jedinci, kteří se nadměrně věnují určité činnosti pak mohou mít problém se od ní odpoutat – často jsou pohlceni myšlenkami na gambling, plánují např. další sázky, vzpomínají na minulé herní zážitky nebo hledají způsoby, jak získat peníze na hraní. Toto neustálé myšlenkové zaujetí je klíčovým projevem ztráty kontroly a prioritizace hazardu nad jinými životními oblastmi, což je zásadní pro pochopení motivace a udržování závislostního chování. Jak naznačuje studie *The psychology of cryptocurrency trading: Risk and protective factors* (Delfabbro et al., 2021), obchodování kryptoměn má silný potenciál k tomu, aby člověka zcela pohltilo. Stejně jako u denního obchodování akcií, vyžaduje i obchodování kryptoměn neustálé sledování pohybů cen, zpráv a online médií týkajících se vývoje jednotlivých měn. Zahrnuje také potřebu pravidelně se rozhodovat o nákupech a prodeích a zkoumat další alternativy kryptoměn (APA, 2022; Delfabbro et al., 2021).

V důsledku neustálého sledování vývoje trhu pak u obchodování kryptoměn, podobně jako u hazardních her, může docházet k silné potřebě opakovaně se zapojovat do samotné činnosti. Na rozdíl od většiny sportovních sázek nebo obchodování akcií, které jsou omezeny

časem událostí nebo denní dobou, kryptoměnové trhy fungují nepřetržitě – tedy 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Tato neustálá dostupnost zvyšuje riziko, že se obchodování kryptoměn stane pohlcující aktivitou, která může významně narušit spánek a další důležité oblasti v životě jedince. Neustálý dohled nad trhem a myšlenky na něj nesou podobné příznaky jako ty, které se dotýkají patologického hráčství (Delfabbro et al., 2021).

Vztah mezi přitažlivostí k hazardu a obchodováním kryptoměn je založen na několika klíčových podobnostech a překryvech v charakteristikách jedinců, kteří se těmito aktivitám věnují. Jak ukazuje studie *Cryptocurrency trading, gambling and problem gambling* (Delfabbro et al., 2021), jedinci se sklonem k hazardnímu chování vykazují statisticky vyšší pravděpodobnost, že se zapojí do vysoce rizikových forem spekulativního investování, jako je denní obchodování s akcemi nebo kryptoměnami.

V obou případech, ať už se jedná o gambling nebo nadměrné obchodování kryptoměn, se chování stává prioritou a může vést k negativním dopadům na vztahy, práci, vzdělání nebo finanční situaci.

4.3 Shrnutí

Obchodování s kryptoměnami může v některých případech připomínat hraní hazardních her. Podobnosti mezi těmito aktivitami spočívají zejména v nejistých výsledcích, přitažlivosti rychlého zisku a v silných emocích, které mohou vyvolávat. Kryptoměnový trh navíc funguje nepřetržitě, což zvyšuje riziko, že se obchodování stane vtahující a obtížně kontrolovatelnou činností. Je proto důležité přistupovat k obchodování obezřetně, držet se předem stanoveného plánu, nesnažit se kompenzovat ztráty za každou cenu, mít pod kontrolou rizika a neobchodovat z nudy či v emocionálně vypjatých stavech.

Empirická část

5 Cíle a výzkumná otázka

Cílem této diplomové práce je hlouběji proniknout do psychologie obchodníků kryptoměn, přesněji tedy identifikovat aspekty mající vliv na jejich myšlení a následné chování na kryptoměnovém trhu.

Spekulativní obchodování kryptoměn s sebou nese mnohá rizika – od možné závislosti až po ztrátu finančních prostředků. Přínosem této studie může být rozšíření a doplnění poznatků týkajících se problematiky obchodování kryptoměn a nabídnutí kvalitativního pohledu na česko-slovenském vzorku populace.

Výzkumná otázka:

- Jaké aspekty ovlivňují myšlení a chování jedinců na kryptoměnovém trhu?

6 Výzkumný design

Pro zkoumání tohoto tématu jsem zvolil kvalitativní design výzkumu, který nabízí hlubší nahlédnutí do této problematiky a zároveň umožňuje lépe porozumět subjektivní zkušenosti jednotlivých respondentů. To jsou vlastnosti, které považuji za klíčové pro realizaci mnou zamýšleného výzkumu. Díky flexibilitě, kterou kvalitativní výzkumný design nabízí, jsem mohl reagovat na vynořující se témata a v průběhu sběru dat se tomuto toku informací podle potřeby přizpůsobit.

K naplnění mých výzkumných cílů jsem se rozhodl využít vlastní hybridní přístup, který se rigidně nedrží konkrétního kvalitativního přístupu, ale dle potřeby využívá a kombinuje některé postupy zakotvené teorie (Strauss & Corbin, 1990) a tematické analýzy podle Braun & Clark (2006).

Tento způsob inspirace zakotvenou teorií se projevil například ve fázi sběru dat, kdy jsem využíval techniku, kterou lze připodobnit teoretickému vzorkování. To v mém případě znamenalo, že jsem jednotlivé rozhovory analyzoval současně s jejich realizací. Na základě této průběžné analýzy jsem pak doplňoval dodatečné otázky do rozhovorů.

Následná analýza dat, která proběhla po shromáždění všech osmi rozhovorů, již proběhla v souladu s postupy a doporučeními tematické analýzy (Braun & Clark, 2006).

6.1 Role výzkumníka

Jako důležitou součást kvalitativního výzkumu považuji reflexi vlastní pozice výzkumníka v kontextu daného výzkumu. Jakožto člověk s osobní zkušeností s obchodováním kryptoměn jsem do výzkumu vstupoval s určitými očekáváními a představami o tom, jaká témata by se mohla vynořit. Při tvorbě otázek pro polostrukturovaný rozhovor jsem do určité míry čerpal ze své zkušenosti v kombinaci s informacemi z literatury. Jsem si tedy vědom, že i přes mou snahu o nestrannost a reflexivitu může být má interpretace ovlivněna touto zkušeností.

7 Metody sběru dat

Jako metodu sběru dat jsem zvolil polostrukturovaný rozhovor. Tato metoda mi poskytla dostatečnou flexibilitu pro rozhovory s různými typy respondentů a umožnila mi přizpůsobit se individuální zkušenosti každého z nich. Již před samotným sběrem dat jsem měl připravený jádrový set otázek, který jsem podle potřeby rozšiřoval či jinak varioval na základě odpovědí daného respondenta.

K tvorbě jádrového setu otázek jsem využil kombinaci neutrálních otázek a dostupných informací o obchodování kryptoměn. Tyto informace jsem čerpal z vlastní zkušenosti s tradingem a ze studií na toto téma. K finální podobě mi také dopomohl jeden cvičný rozhovor, který jsem absolvoval před oficiálním sběrem dat. Výsledkem mi byl již zmíněný set otázek, který jsem strukturoval do šesti bloků. První blok se týkal základních sociodemografických otázek, jejichž obsahem bylo zjistit věk, nejvyšší dosažené vzdělání, současné povolání respondentů a jejich případné předchozí zkušenosti s obchodováním komodit. Druhý blok tvořily úvodní otázky vztahující se již ke kryptoměnovému obchodování, avšak tematicky zůstávaly spíše obecnějšího charakteru. Zajímal jsem se například o to, jak se respondenti k obchodování kryptoměn dostali, jak často obchodují, jak dlouho se na trhu pohybují nebo jaká zařízení při tom využívají. Třetí blok otázek byl zaměřený na dovednosti a osobní zkušenosti respondentů a představoval zároveň nejvíce otevřenou a obecně formulovanou část celého rozhovoru. Pro ilustraci uvádím tři příklady:

- *Jak vaše obchodování kryptoměn vypadá?*
- *Vybavujete si nějakou zajímavou příhodu, která se vám během obchodování stala?*
- *Máte zkušenost s něčím, co je podle vás obchodování kryptoměn podobné?*

Čtvrtý a pátý blok se tematicky zaměřovaly na emocionální a sociální vlivy. Otázky tohoto typu byly zařazeny až ke konci rozhovoru, a to z důvodu snahy ponechat dostatečný prostor pro spontánní vynoření takto zabarvených témat v průběhu odpovídání na předchozí, neutrálně laděné otázky. Na samotný závěr, tedy do šestého bloku, jsem zařadil tři uzavírající otázky, v nichž jsem se dále dotazoval na vývoj vztahu respondentů k obchodování kryptoměn a na význam, který pro ně kryptoměny či jejich obchodování mají.

V průběhu sběru dat jsem také současně prováděl jejich analýzu. Některé zkušenosti respondentů mi byly inspirací pro tvorbu nových otázek, které jsem postupně přidával k výše představenému šestiblokovému setu otázek.

7.1 Sběr dat

Všechny rozhovory s respondenty proběhly v průběhu dvou a půl měsíců, konkrétně od začátku měsíce března až do první poloviny května roku 2025. Byly realizovány online prostřednictvím různých komunikačních platforem, nejčastěji však prostřednictvím Google Meet. Online rozhovory se mi osvědčily během zpracování bakalářské práce a většina respondentů je vnímala jako preferovaný způsob komunikace – ať už z důvodu dojezdové vzdálenosti, časové vytíženosti či pohodlí online prostředí.

Respondenti byli vybíráni dvěma způsoby. Prvním bylo aktivní oslovování prostřednictvím sociální sítě Instagram, druhým pak metoda sněhové koule, při níž byli účastníci žádáni o doporučení dalších vhodných osob. Jediným výběrovým kritériem byla osobní zkušenost se spekulativním obchodováním kryptoměn, které bylo v rámci výzkumu vymezeno jako aktivní nákup a prodej kryptoměn s cílem dosažení zisku v krátkodobém či střednědobém horizontu. Výběr respondentů nebyl nijak podmíněn věkem, pohlavím ani úrovní zkušeností.

Výsledkem mi bylo osm rozhovorů s průměrnou délkou trvání 75 minut. Délka nejkratšího rozhovoru činila 53 minut, nejdelšího pak 103 minut. Všechny rozhovory byly zaznamenávány na diktafon, a to na základě písemného i ústního souhlasu každého z respondentů. Rozhovory byly standardně anonymizovány, v některých případech byly po individuální dohodě odstraněny specifické údaje, jimiž nejčastěji byla jména zmiňovaných osob a finanční částky.

Všech osm rozhovorů jsem doslovně přepsal do textové podoby v textovém procesoru Microsoft Word. Tento postup mi umožnil lépe se v datech orientovat a zároveň si vytvářet přehledné poznámky pro následnou analýzu. Jak jsem již naznačil v kapitole věnované metodám sběru dat, přepis rozhovorů do textové podoby probíhal paralelně s jejich realizací. Celkový rozsah přepsaného materiálu činil 200 normostran, včetně opakujících se otázek, které jsem kladl napříč všemi rozhovory.

7.2 Výzkumný vzorek

Můj výzkumný vzorek čítá osm respondentů – mužů, ve věku od 20 do 31 let. Každý z respondentů má rozdílnou zkušenost s obchodováním kryptoměn. Ta se liší v délce a stylu obchodování, vstupu do trhu, přístupem k riziku, motivací k tradingu či schopností být dlouhodobě profitabilní. Někteří respondenti uváděli trading jako jejich hlavní zdroj příjmu, jiní od této činnosti upustili z důvodu negativních dopadů na jejich osobní život či z důvodu nedostatečné profitability. V následujících řádcích se pokusím o stručné představení respondentů skrze popis nejzákladnějších údajů.

Respondent 1

Muž ve věku 23 let. Momentálně studuje bakalářský studijní program Biologie a současně pracuje jako kurýr pro rozvážkovou službu. Do kryptoměnového trhu vstoupil v roce 2019 a aktivně se věnoval tradingu až do roku 2023. V posledních dvou letech se obchodování již aktivně nevěnuje. Jako důvod uvádí negativní vlivy v podobě nadměrné potřeby kontroly a věnování se aktivitě v nevhodných situacích. Z hlediska stylu obchodování si různé varianty – od pasivního investování až po denní trading.

Respondent 2

Muž ve věku 27 let. Jako nejvyšší dosažené vzdělání uvádí střední odborné s výučním listem v oboru Umělecký truhlář a také v oboru Tesař. V současnosti pracuje jako tesař v rámci živnostenského podnikání. Do kryptoměnového trhu vstoupil v roce 2018, aktivněji se však obchodování začal věnovat o tři roky později, roku 2021. Sám se charakterizuje jako „hobby trader“ a z celého rozhovoru vyplývá, že obchodování kryptoměn vnímá především jako formu zábavy, které se v současnosti nevěnuje tak aktivně jako v letech 2022 a 2023, kdy se jednalo o jeho nejaktivnější období.

Respondent 3

Muž ve věku 31 let. Respondent má střední odborné vzdělání s výučním listem v oboru Kuchař. Jako hlavní zdroj příjmu uvádí trading kryptoměn, současně je také podnikatelem. Uvádí však, že podnikání se věnuje spíše pro zábavu. Do trhu vstoupil roku 2017 a aktivnímu obchodování se věnuje až do současnosti. Frekvence obchodování se dle respondentových slov pohybuje mezi pěti až deseti obchody za měsíc, s důrazem na to, že tento počet je velmi variabilní v závislosti na naplnění předem stanovených scénářů.

Respondent 4

Muž ve věku 24 let, který momentálně studuje bakalářský studijní program v oboru Aplikovaná informatika. Během studia současně pracuje na plný úvazek jako technický manažer. Na kryptoměnovém trhu se pohybuje od roku 2018. Po negativní zkušenosti s denním tradingem se momentálně identifikuje jako dlouhodobý investor a k tradingu se již nemá v plánu vrátit.

Respondent 5

Muž ve věku 29 let. Nejvyšším dosaženým vzděláním je střední odborná škola elektrotechnického zaměření zakončená maturitní zkouškou. Jako své povolání a zdroj příjmu uvádí trading a influencerství. Na kryptoměnovém trhu se pohybuje od konce roku 2016 a je aktivní až do současnosti. Kromě kryptoměn se také věnuje tradingu akcií a působí jako člen týmu jedné kryptoměnové komunity, kde sdílí své myšlenky a analýzy trhu. Trading považuje za aktivitu, v níž objevil svůj talent.

Respondent 6

Muž ve věku 27 let. Momentálně studuje magisterský studijní program v oboru Podniková ekonomika a management. Kromě tradingu kryptoměn se také věnuje tvorbě obsahu na sociálních sítích a profiluje se jako influencer. Příjem z aktivit na sociálních sítích a ze samotného tradingu tvoří značnou část jeho příjmu. Na kryptoměnovém trhu se pohybuje od roku 2020 a je aktivní až do současnosti. Respondentův styl obchodování je velmi variabilní a kombinuje přístupy od klasického dlouhodobého investování až po denní trading.

Respondent 7

Muž ve věku 27 let. Jako nejvyšší dosažené vzdělání uvádí střední školu zakončenou maturitní zkouškou. V současnosti se žije tradingem a investováním. Na kryptoměnovém trhu se pohybuje od roku 2016 a od roku 2021 ho tato činnost živí. Kromě kryptoměn obchoduje i akcie s tím, že poměrově převládají kryptoměny. Z hlediska stylu obchodování se profiluje jako aktivní denní trader a zároveň i dlouhodobě investuje. Do budoucna by se chtěl více věnovat akciím a dalším konzervativnějším aktivům.

Respondent 8

Muž ve věku 20 let. Momentálně studuje bakalářský studijní program Bankovníctví a pojišťovnictví. Při studiu současně pracuje na částečný úvazek. Do kryptoměnového trhu vstoupil na přelomu let 2018 a 2019. Dennímu tradingu se věnuje od roku 2022 až po současnost. Sám si vytvořil algoritmus, který mu pomáhá s vyhodnocováním jednotlivých obchodů.

Číslo respondenta	Věk	Vzdělání	Zaměstnání	Vstup do trhu
Respondent 1	23	Střední s maturitou	Student	2019
Respondent 2	27	Střední s výučním listem	Tesař	2018
Respondent 3	31	Střední s výučním listem	Trader, Podnikatel	2017
Respondent 4	24	Bakalářské	Technický manažer	2018
Respondent 5	29	Střední s maturitou	Trader, Influencer	2016/2017
Respondent 6	27	Bakalářské	Trader, Influencer	2020
Respondent 7	27	Střední s maturitou	Trader, Investor	2016
Respondent 8	20	Střední s maturitou	Student	2019

Tabulka 1 - Přehled respondentů

8 Zpracování dat

Po dokončení přepisu všech rozhovorů do textové podoby jsem si každý z nich opakovaně přečetl. Celou fází zpracování dat provázelo pořizování poznámek a zapisování nápadů, přičemž jsem tak aktivně činil již během jejich sběru.

Následně jsem přistoupil k fázi volného kódování, v rámci kterého jsem identifikoval jednotky analýzy, barevně si je označil a následně k dané jednotce přiřadil specifický kód. Jednotkou analýzy byla významová sekvence textu, jejíž rozsah se lišil od jednotlivých slov až po několik vět, a to v závislosti na tom, jaký význam nesla pro daný kontext.

Po dokončeném otevřeném kódování všech osmi rozhovorů jsem si pro větší přehled vytvořil kódovací tabulku v procesoru Microsoft Excel. V ní jsem k jednotlivým respondentům přiřadil analyzované jednotky do jednoho sloupce, do druhého sloupce jsem uvedl obecnější kód (kategorii), která vznikla syntézou více specifických kódů. Třetí sloupec sloužil pro poznámky.

Výsledkem mi bylo celkem 1 348 kódovaných jednotek dat napříč celým datovým souborem. Ty jsem mezi sebou mohl následně porovnat a identifikovat nosné kategorie, kterým se věnuji v následujících kapitolách. Kódy a kategorie, které se ani po opětovné analýze nejevily jako významné vzhledem ke zkoumanému tématu, byly z analýzy vyřazeny.

Na základě důkladné syntézy významově podobných kódů vzniklo osm hlavních kategorií, z nichž je každá dále členěna na několik subkategorií. Během zpracovávání jednotlivých kategorií jsem dospěl k závěru, že bude vhodnější jednu z původních kategorií *Kognitivní zkreslení* takzvaně integrovat mezi ostatní kategorie. Výsledný seznam tedy tvoří sedm hlavních kategorií, které jsou podrobně rozpracovány v nadcházejících kapitolách.

9 Prezentace a interpretace dat

Tato kapitola je rozdělena na dvě části. První část je věnována individuálním profilům každého z respondentů a shrnuje důležitá témata, která se v rozhovorech s nimi objevila. Ve druhé části jsou detailně představeny jednotlivé kategorie.

9.1 Individuální profily respondentů

V této části se věnuji profilu každého z osmi respondentů. Profily jsou tvořeny shrnutím důležitých témat, která se v rozhovoru objevovala a jsou rovněž doplněna o tři významné kategorie, které vzešly z analýzy dat.

9.1.1 Respondent 1

Respondent 1 je třiatdvacetiletý student a zároveň bývalý trader kryptoměn, který s jejich obchodováním začal v roce 2019 a aktivně se této činnosti věnoval až do roku 2023. Od investování se dostal až k dennímu tradingu. V době konání rozhovoru se již obchodování kryptoměn nevěnuje a hovoří o svých zkušenostech z aktivních let. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o amatérského tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 1 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Hazard	Sociální vlivy	Emoční aspekty
--------	----------------	----------------

Tabulka 2 - Významná témata respondenta 1

Ke kryptoměnám se spolu se svým kamarádem dostal skrze YouTube účet s názvem *Bitcoinovej kanál*. Oba společně dané téma často řešili, diskutovali také některé obchody. Z výpovědi je zřejmé, že sociální motivace je spolu s ideologickou motivací významným motivačním činitelem. Později se začala objevovat i silná motivace po finančním zisku. Ideologická motivace je sycena skrze zmínky o technologické fascinaci a sympatiemi k anarchistickému pozadí kryptoměn.

Nejvýraznější téma respondenta 1 byla paralela mezi tradingem kryptoměn a hazardem. V jeho výpovědi se opakovaně vyskytovala slova jako *pravděpodobnost, gamble, loterie, závislost, štěstí a náhoda*. Již zpočátku zmiňuje, že jeden z důvodů, které vedly k přerušení obchodování, bylo nadměrné věnování se dané činnosti, a to i v nevhodných chvílích. Hazardní

potenciál tradingu vnímá především v nemožnosti předvídat tržní pohyby a nemožnosti ovlivnit výsledek. Tento postoj ilustruje následujícím sdělením:

„Určitou dobu na začátku jsem to vnímal tak, že pokud udělám velkéj research, tak mám velkou šanci na ty velký obchody a že takhle vlastně vytvořím nějaký systém, který mi bude fungovat a nebudu tak vlastně riskovat, a postupně jsem tak nějak objevoval a spíš jsem se posunul na tu stranu, že je to gamble.“

Respondent uvedl, že ze ztrát pociťoval smutek, ale snažil se je brát s nadhledem. Občas podlehl panice a prodal svou pozici dříve, než si původně stanovil. Reflektuje, že se často řídil emocemi a chvilkovými impulsy, což vnímá jako chybu. Často se cítil nepříjemně a prožíval stres, když se dostával do ztrátových pozic. Tyto nepříjemné pocity časem převažovaly nad příjemnými. Po zdařilém obchodu pociťoval velmi pozitivní emoce. Hovoří o vyplavování dopaminu a snadné závislosti, kterou by daná činnost mohla způsobit.

Kromě již zmíněné sociální motivace se sociální vlivy projevovaly skrze vyhledávání různých komunitních skupin. Nechával se inspirovat analýzami jiných lidí a učil se podle nich obchodovat. Ze sociálních sítí zmiňuje hlavně Reddit, Discord a YouTube. K obchodování často vybíral takové kryptoměny, které měly kolem sebe velkou sociální skupinu. Uvádí, že nejdůležitějším faktorem k nákupu byla senzace – tedy aby kolem dané kryptoměny panoval určitý povyk.

9.1.2 Respondent 2

Respondent 2 je sedmadvacetiletý příležitostný obchodník, který se živí jako tesař. Sám se definoval jako „hobby trader“. Do kryptoměnového trhu vstoupil roku 2018 a od roku 2021 začal obchodovat na burze. Nejaktivnější období tradingu datuje mezi lety 2022 a 2023, kdy obchodoval každý den. V současnosti obchoduje příležitostně, pouze pokud vidí potenciál. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o amatérského tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 2 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Finanční motivace	Zábava	Hazard
--------------------------	---------------	---------------

Tabulka 3 - Významná témata respondenta 2

Respondent 2 vykazoval ze všech respondentů nejvíce indikátorů hazardního chování – nadměrné a nutkavé kontrolování cenových pohybů, kombinace finanční motivace s motivací

vyhledávat zábavu, touha zbohatnou přes noc a podobně. Jako jediný však nepřiznává obchodování kryptoměn hazardní charakter, pouze s nadsázkou přirovnává aktivitu k automatům, načež toto tvrzení následně rozporuje. Do obchodování se často ponořil natolik, že ztrácel nadhled. Popisuje, že pociťoval závislost a že je snadné stát se na tradingu kryptoměn, vzhledem k jeho snadnému přístupu, závislým. V rozhovoru mnohokrát zmiňuje, že trading vnímá jako hru a zábavu.

Ke kryptoměnám se dostal skrze kamaráda a vliv influencerů. Z počátku nedokázal na burze operovat sám a byl závislý na pomoci přátel. Poté, co se mu zhodnotily vložené úspory, byl motivován se o kryptoměny zajímat více a spravovat si úspory sám. Ze sociálních sítí nejvíce využíval Twitter (nyní známý jako X) a TikTok, které mu umožňovaly rychle sledovat aktuální dění. Téma kryptoměn a tradingu často probíral s přáteli a doporučoval jim kryptoměny ke koupi.

Jako častou emoci uvádí strach z finanční ztráty během jednotlivých obchodů. Stávalo se, že byl nervózní a neustále kontroloval cenové pohyby. V případě úspěšného obchodu pociťoval veselou náladu. Častým projevem byla také zkušenost s FOMO. Pokud byl respondent silně ovlivněn emocemi, jeho obchody byly většinou ztrátové. Vypráví o ztrátě 120 000 Kč, které původně obdržel z pojistného plnění, což mělo posloužit na opravu střechy jeho domu. Tyto peníze se rozhodl vložit na tzv. pákový obchod s vidinou rychlého zbohatnutí. Během jednoho dne o všechny tyto peníze přišel.

9.1.3 Respondent 3

Respondent 3 je jednatřicetiletý podnikatel, který uvádí trading kryptoměn jako svůj hlavní zdroj příjmu. Do kryptoměnového trhu vstoupil roku 2017 a obchodování se věnuje i v současnosti. Obchoduje ve frekvenci pěti až deseti obchodů za měsíc, přičemž se tento počet liší v závislosti na předem naplněných scénářích. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o profesionálního tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 3 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Potlačení emocí	Ideologická motivace	Risk management
------------------------	-----------------------------	------------------------

Tabulka 4 - Významná témata respondenta 3

Motivaci pro vstup do kryptoměnového trhu bych zhodnotil jako kombinaci ideologické fascinace a FOMO. Respondent 3 sdílí, že se mu na kryptoměnách vždy líbila anarchie. Na trh vstoupil ve fázi bull runu, při níž mu cena pomalu rostla před očima.

Respondent přiznává tradingu kryptoměn hazardní charakter za předpokladu, že jedinec nedodrží určitá pravidla. Za klíčové považuje dodržování risk managementu, schopnost zachovat si emoční vyrovnanost, nenechat se ovlivňovat ostatními lidmi a ověřovat si získané informace. Tvrdí, že na kryptoměnovém trhu není složité peníze vydělat, ale nepřijít o ně.

Z emocionálního hlediska respondent uvádí, že sám sebe nevnímá jako emocionálního člověka, ani ztrátové obchody nenese nijak těžce. Ztráty chápe jako nedílnou součást své práce a předem s nimi počítá. Pozitivní emoce spojené s úspěšným obchodem pocítuje, ale pouze na okamžik. Jako nejčastější emoci zmiňuje úzkost, zejména kvůli nejistotě ohledně výsledku každého obchodu.

Sociální vlivy se nejevily tolik silné jako u ostatních respondentů. Z hlediska sociálních sítí využívá Instagram, kde sám tvoří obsah zaměřený na trading kryptoměn, dále Twitter jako zdroj informací a Telegram, kde sdílí s lidmi různé informace a tržní novinky.

9.1.4 Respondent 4

Respondent 4 je čtyřadvacetiletý student, který pracuje na plný úvazek jako technický manažer. Do kryptoměnového trhu vstoupil roku 2018 a ještě ten rok začal obchodovat pomocí finanční páky. U denního tradingu kryptoměn vydržel kolem tří měsíců, poté s ním skončil. V současnosti se identifikuje pouze jako investor a trading kryptoměn by již nedělal. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o amatérského tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 4 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Hazard	Zkušenosti a náročnost	Negativní emoce
---------------	-------------------------------	------------------------

Tabulka 5 - Významná témata respondenta 4

Nejvýraznějším tématem respondenta 4 byla paralela mezi tradováním kryptoměn a hazardem. Během období, kdy aktivně obchodoval na denní bázi, identifikoval rysy hazardních her. Aktivitu přirovnává k hraní automatů nebo stírání losů a zmiňuje, že i pocit z ní je podobný – v jeho případě však negativní. Pro respondenta byl nepříjemný adrenalin a neschopnost kontroly nad situací. Identifikace těchto rysů spolu s negativními pocity, vnímaná manipulace

trhem a časová náročnost, patřily zejména k hlavním důvodům, proč s tradingem kryptoměn skončil.

Jako motivační faktor sám potvrzuje kombinaci sociálních vlivů a vidiny finančního zisku. Se vstupem a zacházením s burzou mu pomohli přátelé. Ze sociálních sítí sledoval především Twitter a cíleně se snažil vyhýbat podvodníkům a pseudoodborníkům. Téma kryptoměn se svými přáteli občas probírá dodnes, většinou však spíše z investičního hlediska.

Z emocionálního hlediska se respondent 4 zmiňoval především o negativních pocitech spojených se ztrátami a nepředvídatelností trhu. Popisuje až fyziologické projevy, jako je bušení srdce či pocit na zvracení. Zároveň ale přiznává, že mu činnost přinášela i určitou míru zábavy a dopaminového uspokojení.

9.1.5 Respondent 5

Respondent 5 je devětadvacetiletý trader, který uvádí, že se věnuje tradingu a částečně i influencerství. Tyto činnosti jsou zároveň jeho zdrojem příjmu. Na kryptoměnový trh vstoupil na přelomu roku 2016 a 2017. Sám se identifikuje jako denní trader v kombinaci s investorem. Kromě kryptoměn však obchoduje i akcie a jiné komodity a zmiňuje, že v poslední době vnímá velkou podobnost v obchodování akcií a kryptoměn. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o profesionálního tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 5 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Úspěšnost	Ideologická motivace	Sociální vlivy
-----------	----------------------	----------------

Tabulka 6 - Významná témata respondenta 5

Motivaci k tradingu kryptoměn bych zhodnotil jako kombinaci ideologické motivace s motivací sociální. Respondent sdílí, že se ke kryptoměnám dostal skrze úzkou skupinu přátel na střední škole, kdy je kryptoměny oslovily nejen po technologické stránce, ale také po stránce motivační z hlediska finančního zisku. Respondent také uvádí, že v tradingu našel talent a úspěšnost v této oblasti ho velmi těší.

Téma hazardu otevřel respondent tvrzením, že trading není gambling, a že lidé si tyto dvě aktivity často pletou kvůli přirozenému lidskému sklonu riskovat. Uznává, že trading má hazardní potenciál, což je dle jeho názoru způsobeno neopatrným zacházením a tendencí

vyhledávat tyto riskantní situace. Zmiňuje také, že zná člověka „(...) který kvůli těmto věcem musel začít chodit na sezení“.

Respondent hovoří o vlivu osobností na vývoj trhu. Sám tento fenomén nevnímá negativně, a naopak se domnívá, že lze takové situace využít ve svůj vlastní prospěch. Inspiraci od ostatních však nečerpá, ani se nechce nechat ovlivnit žádnými jinými osobnostmi, jelikož by ho to mohlo emocionálně ovlivnit, a to, dle jeho názoru, není v tradingu žádoucí.

Z emocionálního hlediska respondent zmiňuje určitou míru strachu. Zároveň však dodává, že je důležité obchodovat s „čistou hlavou“ a nenechat se emocemi ovládnout. Sám často využívá poloautomatizované algoritmy, jejichž strategie si sám navrhuje. Tyto nástroje mu dle jeho slov pomáhají udržet emocionální odstup a obchodovat racionálněji.

9.1.6 Respondent 6

Respondent 6 je sedmadvacetiletý vysokoškolský student, který se tradingu kryptoměn věnuje při studiu. Uvádí, že kromě samotného tradingu se v této oblasti také věnuje influencerství. Kombinace obou činností mu zajišťuje pravidelný příjem. Do kryptoměnového trhu vstoupil během pandemie covidu-19 v roce 2020 a je na něm aktivní dodnes. Z hlediska přístupu k obchodování zmiňuje různé formy – od denního obchodování až po dlouhodobé investování. Z pohledu ziskovosti a úspěšnosti jej lze charakterizovat spíše jako profesionálního tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 6 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Poker	Sociální motivace	Emoční aspekty
--------------	--------------------------	-----------------------

Tabulka 7 - Významná témata respondenta 6

Výrazným tématem respondenta 6 byla paralela mezi tradingem kryptoměn a pokerovou hrou. Toto téma se objevovalo několikrát během celého rozhovoru. Respondent také často přirovnával burzu ke kasinu a hraní hazardních her. Přirovnání k pokeru ale dominovalo. Sám uvedl, že se začal věnovat pokeru s cílem rozvíjet své dovednosti v oblasti tradingu.

Ke kryptoměnám se dostal prostřednictvím kamaráda, který mu doporučil konkrétní kryptoměnu ke koupi. Usuzuji, že nejsilnější motiv k obchodování tkví v kombinaci sociální motivace s motivací po finančním zisku. V závěru rozhovoru zmiňuje, že si uvědomuje, že většina lidí je na trhu primárně kvůli finančnímu zisku.

Emoce na trhu často popisoval spíše obecně. Uvádí, že je důležité nebýt během obchodování příliš emocionální, jelikož nadměrná emocionalita může vést k chybným rozhodnutím. Většinou zmiňuje negativní emoce spojené s finančními ztrátami, při růstu cen naopak popisuje prožitek určité euforie.

Z hlediska sociálních vlivů je patrná jeho silná orientace na komunitu, zejména v souvislosti s jeho aktivitou a tvorbou obsahu na sociálních sítích. Ze sociálních sítí využívá Discord, Twitter a YouTube, přičemž obsah tvoří na Instagramu a TikToku. Z rozhovoru vyplývá, že má širokou síť kontaktů mezi kryptoměnovými tradery.

9.1.7 Respondent 7

Respondent 7 je sedmadvacetiletý trader, který uvádí, že trading a investování je jeho hlavní zdroj příjmu. Do kryptoměnového trhu vstoupil roku 2016 a od roku 2021 se z této činnosti již stala profesí. V současnosti se věnuje také obchodování akcií, přičemž kryptoměny stále převažují. Z hlediska přístupu k obchodování se považuje za denního tradera a propojuje více stylů dohromady. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o profesionálního tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 7 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Potlačení emocí	Risk management	Zkušenosti
------------------------	------------------------	-------------------

Tabulka 8 - Významná témata respondenta 7

Ke kryptoměnám se dostal prostřednictvím samostudia. Zpočátku ho zaujala akciová burza. Při zkoumání tržních příležitostí pak objevil kryptoměny, konkrétně Bitcoin. Ostatním kryptoměnám většinou nedůvěřuje a sděluje, že většina z nich nemá fundamentální hodnotu a jejich cena je převážně výsledkem spekulativních očekávání a mediálního hypu.

Téma hazardu otevírá sdělením, že pro některé jedince je trading kryptoměn kasinem. Aby se trading neproměnil v hazardní činnost, považuje za nezbytné mít každý obchod důkladně promyšlený a dodržovat při něm již předem stanovená pravidla.

Uvádí, že se při obchodování snaží zachovat chladnou hlavu a nepropadat panice, protože jakmile se člověk nechá ovlivnit emocemi, ztrácí peníze. Přesto si je vědom, že úplné potlačení emocí není možné, a i přes jeho racionální přístup se jistá míra emocí vždy nějakým

způsobem projeví. Zatímco v minulosti pociťoval velmi negativní emoce spojené s větší finanční ztrátou, v současnosti k takovým ztrátám přistupuje jako k běžné součásti tradingu.

V kontextu kategorie sociálních vlivů se často zmiňuje o fenoménu FOMO, který je živěn ostatními lidmi. Tvrdí, že se jedná o základní emoci každého tradera, které se nelze zcela zbavit – lze ji pouze kontrolovat. Ze sociálních sítí využívá Twitter a Telegram, a to především kvůli rychlé dostupnosti nových informací. Sociální sítě jsou podle respondenta 7 plně podvodů, pseudoodborníků a falešných kurzů. Během tradingu se seznámil s některými lidmi, kteří se obchodování kryptoměn také věnují a navzájem spolu sdílí informace.

9.1.8 Respondent 8

Respondent 8 je dvacetiletý student, který pracuje na částečný úvazek. Do kryptoměnového trhu vstoupil na přelomu let 2018 a 2019. Aktivně začal obchodovat od roku 2022 až do současnosti. Od ostatních traderů se liší tím, že veškeré jeho obchody jsou plně automatizované na základě algoritmu, který si sám navrhl. V kontextu ziskovosti a úspěšnosti se jedná spíše o profesionálního tradera.

Následující tabulka shrnuje významná témata respondenta 8 ve vztahu ke vzniklým kategoriím:

Potlačení emocí	Ideologická motivace	Sociální vlivy
------------------------	-----------------------------	-----------------------

Tabulka 9 - Významná témata respondenta 8

Respondent se rozhodl přejít na automatický trading především s cílem eliminovat kognitivní zkreslení a emocionální dopad osobního obchodování. Rozhodl se tak zejména z toho důvodu, že se pod tlakem častěji dopouštěl chyb. Sám hodnotí automatizovaný proces jako úspěšnější a méně časově náročný. Algoritmus je nastavený tak, aby co nejvíce vyloučil náhodu a mimotržní vlivy. Preferuje strategii s nižším výnosem, ale také s minimálním rizikem. Z tohoto pohledu lze konstatovat, že se snaží nastavit obchodní parametry tak, aby byl hazardní potenciál dané činnosti co nejmenší. V souladu s tím se také rozhodl nepoužívat finanční páku. V kontextu hazardní činnosti však obchodování s kryptoměnami přiznává určitý závislostní potenciál, který sám osobně jistý čas pociťoval.

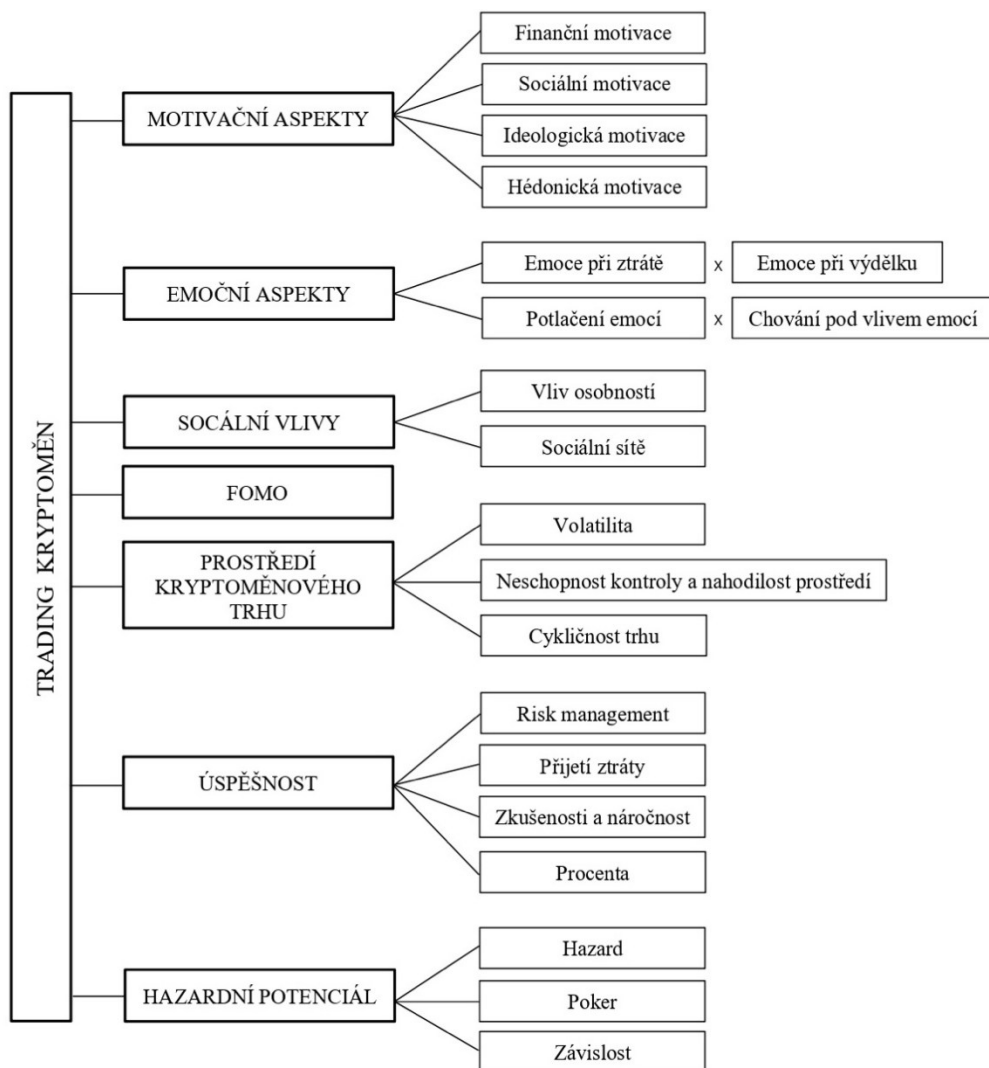
Ačkoliv si již nevybavuje, jak se ke kryptoměnám dostal, je u něj patrná silná ideologická motivace – kryptoměny vnímá jako alternativu k současnému centralizovanému finančnímu systému, který považuje za nevyhovující.

Sám sebe popisuje jako velmi emocionálního člověka. Z toho důvodu mu připadá algoritmický trading jako mnohem vhodnější přístup. V současnosti uvádí, že ve spojení s obchodováním neprožívá téměř žádné emoce.

Ze sociálních sítí sleduje Telegram, dále pak Instagram pro sledování novinek. Účet na Twitteru (X) nemá vůbec založený a sděluje, že se vyhýbá jakýmkoliv zprávám vlivných osobností a influencerů, kteří by mohli mít na cenu kryptoměn vliv.

9.2 Vzniklé kategorie

Výsledkem zpracování dat je sedm hlavních kategorií, které jsou dále členěny na několik subkategorií. První kategorii jsem pojmenoval jako *Hazardní potenciál* – ta je dále členěna do subkategorií *Hazard*, *Poker* a *Závislost*. Následuje kategorie *Motivační aspekty* rozdělená na *Finanční*, *Sociální*, *Ideologický* a *Hédonický* typ. Dále kategorie *Emoční aspekty*, která v sobě nese dvě dimenze: *Emoce při ztrátě* x *Emoce při výdělku* a *Chování pod vlivem emocí* x *Potlačení emocí*. Čtvrtou kategorií jsou *Sociální vlivy*, rozdělené na *Vliv osobností* a *Sociální síť*. Další kategorií je *FOMO*, které stojí samostatně a dále se nečlení. Šestou kategorií je *Prostředí kryptoměnového trhu*, které jsem dále rozdělil na tři subkategorie: *Cykličnost trhu*, *Neschopnost kontroly a nahodilost prostředí* a *Volatilita*. Poslední kategorie nese název *Úspěšnost* a je členěna na *Risk management*, *Zkušenosti a náročnost*, *Přijetí ztráty* a *Procenta*. Všechny tyto kategorie jsou pro snazší orientaci znázorněny pomocí následujícího diagramu:

Obrázek 1- Diagram zachycující jednotlivé kategorie

9.2.1 Hazardní potenciál

Jedním z nejvýraznějších témat, které z analýzy dat vyplynulo, je paralela mezi tradingem a hazardním chováním. Tento motiv se objevil napříč všemi osmi rozhovory, přičemž většina respondentů o něm hovořila spontánně, bez jakékoli přímé otázky na toto téma. Nejčastěji se objevoval v reakci na mou otázku: „*Máte zkušenost s něčím, co je podle vás podobné obchodování kryptoměn?*“. Mezi respondenty však nepanuje jednotný názor na to, zda lze obchodování kryptoměn považovat za hazardní aktivitu.

Hazard

Téma hazardu se v rozhovorech explicitně objevovalo v různých podobách. Časté bylo přirovnávání tradingu kryptoměn ke konkrétním formám hazardních her, jako jsou automaty nebo sázky. Nechyběly ani příklady ke kasinu.

Respondent 3: „*Nevím, jak bych to správně nazval, ale lidi, co nedokážou takhle uvažovat jako racionálně a mohlo by je to psychicky poškodit. Pak se z toho nestává trading, ale automaty, jako reálně.*“

Respondent 4: „*Co mi to připomínalo ještě víc, když nad tím teď přemýšlím... já jsem nad tím takhle ještě teda nepřemýšlel. Ale jako nejbližší pocit tomu je stírání losů nebo automaty. Automat jsem zkusil třeba čtyřikrát v životě, nejsem gambler. Ale ten pocit to ve mně budilo podobně, a je to pro mě pocit negativní.*“

Respondent 7: „*Ten gambling, to je strašná věc. Anebo sázky ještě jsou takový podobný. Ne u mě teda, ale vidím, jak ostatní obchodují, a ti prostě sází. A když někdo sází na jeden tým, nebo druhý tým, tak tady sází, jestli to půjde nahoru, nebo to půjde dolů.*“

Respondent 6: „*Takže za mě jo, je to hodně provázaný a některý ty burzy bych nazval jako jedny z nejlepších kasin. Když si to tak člověk vezme, tak když tam jdeš obchodovat s pákou 50X, 100X, tak jakýkoliv pohyb toho aktiva, ať už Bitcoinu, nebo čehokoliv jiného, mínus procento nebo dvě procenta, tak smaže celou tu tvoji pozici. Tak to reálně je kasino.*“

Ve stejných souvislostech se mnozí respondenti zmiňují o gamblingu. Domnívám se však, že ve většině případů nemají na mysli patologické hráčství, ale spíše hraní hazardních her obecně. Jako příklad mohu uvést spontánní výpověď respondenta 1: „*Je to ale hrozně nevyzpytatelná věc, takže to je spíš takovej gamble.*“ Z tohoto důvodu jsem se rozhodl mezi těmito pojmy nerozlišovat, alespoň pokud celkový kontext nesvědčil o opaku.

Dále se objevoval narativ, že se aktivita může stát hazardem za určitých předpokladů. To lze identifikovat například z výpovědi respondenta číslo 3, který uvádí, že trading se může stát podobným automatům v případě, že jedinec není schopen racionálního uvažování. Detailněji o tom hovoří také respondent číslo 5, který popisuje, že riziko hazardu vyplývá spíše z chování a přístupu samotných traderů než z povahy aktivity jako takové.

Respondent 5: *„Doslova mám na to prezentáciu, že trading nie je gambling. Ludia si to pletú, že človek má prirodzene nutkanie gamblovať, riskovať. Adrenalin, eufória, možnosť zarábku. (...) Väčšina ľudí to gambľuje práve kvôli tomu, že dajú tisícku a potom si povedia, že keď dajú dve, tak to doženú, a robia si z toho gambling. Ale oni si to robia sami, za to nemôže systém...“*

Poker

Mezi některými respondenty se objevuje přirovnání tradingu kryptoměn k pokeru. Dle mého názoru je toto přirovnání velmi výstižné a možná nejlépe ilustruje, jaký vztah má obchodování kryptoměn k hazardní hře.

Respondent 3: *„Ale jestli si rozumíme, tak ta práce je prostě hazardní. Jako když hráči hrajou poker, taky tomu rozumí, ale hrajou hazard. Je tam prostě ten risk ratio, jak si musíš určit. Risk versus reward, a to je extrémně důležitý, aby to dávalo smysl.“*

Respondent 4: *„Jasně, tak to mi připomínalo, když si to teď porovnáám... připomínalo mi to docela pokerový hry s tím, že nad pokerem mám teda větší kontrolu.“*

Respondent 6: *„Takže tím, jak je to krypto malý, tak to lze připodobnit k tomu, když člověk hraje poker na vesnici, nebo s kamarádama, kde lidi to neumí moc dobře hrát a člověk tam má šanci být lepší. (...) Já to spíš beru jako ten poker obecně, to obchodování. (...) No, jak jsem říkal, tak nejvíc asi tak ten poker. To s tím fakt hodně souvisí. A i hodně úspěšných traderů hodně často hraje profesionálně poker. Já čím víc k tomu přistupuju jako k pokeru, tak se mi v podstatě daří víc.“*

Výše uvedená ukázka výpovědi respondenta číslo 6 výstižně ilustruje paralelu mezi pokerovou hrou a tradováním kryptoměn. I přesto, že je poker dle zákonů České republiky považován za hazardní hru (*Zákon č. 186/2016 Sb. o hazardních hrách*, 2016), jedná se o aktivitu, která je do určité míry založená na schopnostech a dovednostech. Poker by se tak dal označit za hazard, jelikož je do jisté míry ovlivněn náhodou. Zároveň se však prokázalo, že zkušenější hráči v dlouhodobém horizontu porázejí méně zkušené (Levitt & Miles, 2012). Podobné závěry by bylo možné vyvodit i z dat, které jsem nasbíral – zdá se, že někteří zkušenější tradeři byli díky svým schopnostem v dlouhodobém horizontu schopni úspěšně vzdorovat nepředvídatelnosti trhu a stát se ziskovými.

Závislost

Téma závislosti, které zmínila většina dotazovaných, podporuje hypotézu o tradingu kryptoměn jako formě hazardní hry. Spontánně se toto téma objevilo pouze u respondenta 1, ve zbývajících případech bylo rozvíjeno z mé iniciativy jako reakce na diskusi o hazardu a gamblingu. Kromě explicitního přiznání zkušenosti se závislostí ať už u sebe nebo u svých známých, respondenti popisovali i různé projevy návykového charakteru této aktivity.

Respondent 1: *„Tohle obchodování s těma kryptoměnama, tak to tady tu krátkodobou radost jste mohli zažívat docela často, a stát se na tom jako celkem závislej bylo jednoduchý.“*

Respondent 4: *„Nepociťoval jsem, ale určitě na tom může vzniknout. Mám kamaráda, který je právě závislý na tom. On na tom pořád prodělává peníze, ale stejně do toho investuje. No, takže si myslím, že závislost je reálná.“*

Respondent 5: *„Nebudem to konkretizovať, ale poznám jedného človeka, ktorý práve kvôli týmto veciam musel začať chodiť na sedenia. Lebo proste presne ten mindset mu nedovolil sa pohnúť, lebo: ‚len zarobiť, len zarobiť, lebo som v kríze.‘ A išiel ďalej, a tie čiastky sú v desiatkach tisíc.“*

Respondent 8: *„Podle mě je, a myslím si, že jsem si to zkusil.“*

Náznaky závislosti se také nepřímou projevovaly v nutkavých tendencích kontrolovat grafy ve vysokých frekvencích nebo v nevhodných situacích – jako tomu bylo například u respondenta číslo 1.

Respondent 1: *„Postupem času jsem na sobě ale začal pozorovat, že jsem tomu dával víc a víc času. Třeba jsem se tomu věnoval ve chvílích, kdy bych tomu neměl dávat pozornost a v tomhle to bylo jako náročný. (...) Tak chvíle, kdy se člověk věnuje něčemu jinému. Třeba škola, nebo posezení s kamarádama a tak. Pak už mi to začalo připadat takový nezdravý.“*

Z dat vyplývá, že riziko závislostního chování v prostředí kryptoměnového obchodování je poměrně vážné téma, které v kontextu gamblingu a hazardních aktivit mezi respondenty do určité míry rezonovalo.

9.2.2 Motivační aspekty

V rámci celého souboru dat bylo možné identifikovat několik motivačních činitelů, které lze teoreticky rozdělit na ty, které jedince motivovaly ke vstupu na kryptoměnový trh a na ty, které je zde udržovaly. Ve skutečnosti se však ukazuje, že všechny mnou identifikované druhy motivací se vzájemně doplňují a působí na jedince paralelně.

Finanční motivace

Motivace po finančním zisku je logickým předmětem tohoto zkoumání. Jedná se o intuitivní kategorii, která vyplývá ze samotné podstaty tradingu jakýchkoliv komodit. Přestože se tato kategorie v souboru dat nevyskytovala tak často jako jiné, lze předpokládat, že představuje jednu z hlavních motivací pro vstup do světa kryptoměn – alespoň na iniciační úrovni. Při kódování dat jsem v rámci této kategorie rozlišoval dva druhy výpovědí. První druh akcentoval touhu zbohatnout nebo popisoval vysoké výdělků za krátký časový úsek. Druhý typ uvažuje o ziscích spíše neutrálně, nebo v kontextu úspěšného obchodu. Domnívám se, že první typ výpovědi má blízko k riziku hazardního potenciálu dané aktivity. V datech jsem však nenašel dostatečné důkazy, které by tuto hypotézu jednoznačně podpořily. Přesto uvedu výpovědi dvou respondentů, jejichž důraz na finanční motivaci a její konkrétní podoba mě k těmto úvahám přivedly.

Respondent 1: *„Můj oblíbenej příběh je, když jsme s kamarádem objevili zaručenou strategii, která z nás měla udělat milionáře. Všimli jsme si, že na burzách, pokud je testovaná nová kryptoměna, tak ta její cena vystřelí nahoru.“*

Respondent 2: *„Ale to krypto jsem furt věřil, že prostě se ráno můžu probudit a můžu tam mít třeba pět milionů, že jo. (...) No, jenom jsem prostě chtěl risknout, protože jsem si říkal, že celou dobu to jde jenom nahoru, a i když to leze jenom po pár procentech, tak stejně, když na tom udělám desetinásobek, tak udělám prostě milion. (...) A říkal jsem si: ‚Tak dobrý, tak teďka, jestli vydělám, tak to jsou peníze, co ti už změní život.‘“*

Sociální motivace

Sociální motivace má v datech poměrně vysoké zastoupení z hlediska iniciace. Velmi často se objevuje v podobě odpovědi na otázku: „*Jak jste se k těm kryptoměnám dostal?*“ Respondenti obvykle uváděli, že to bylo prostřednictvím svých kamarádů a známých, kteří jim o kryptoměnách a jejich obchodování řekli.

Respondent 2: „*No, slyšel jsem o tom od kamaráda asi... nevím... nějak jsem se k tomu dostal, tak všichni to jeli. Jeli to ti influenceři a tak.*“

Respondent 4: „*Na střední už jsem se o tom dozvěděl od kamaráda, který tam měl zainvestování v Bitcoinu asi od roku 2013 nebo 2014, něco takového. A prodával právě v tu dobu, tak jsem si říkal ,ty vado, zajímavý!'. Ale jinak jsem to neřešil, protože to bylo úplně mimo mě. A potom s tím začali moji bližší kamarádi a poradili mi vlastně, jak to můžu nakoupit, kde a jakou burzu použít a tak dál.*“

Kromě iniciační role, kdy byli kamarádi často těmi, kdo respondenty k obchodování přivedli, sehrávali významnou úlohu i v pozdějších fázích. Respondenti uváděli, že měli ve svém okolí někoho, s kým mohli toto téma pravidelně probírat nebo s nimi přímo společně obchodovali. I v tomto kontextu je vhodné uvažovat o možných důsledcích v podobě vzájemného posilování určitého chování či normalizace rizikových strategií.

Respondent 1: „*Já měl v tu dobu asi víc času a někde jsem na to narazil a začali jsme se s jedním mým kamarádem o tom bavit, a tak nějak jsme se do toho dostávali víc a víc. (...) Tak je to zábavnější a vždycky se to líp táhne ve dvou.*“

Respondent 5: „*(...) My sme boli skupina, ktorá sa rada vzdelávala. Hej, že niekto to hodil do šplechu, začalo sa to nejako rozoberať, komunikovať, začali sme to viac študovať. Čiže už neviem, kto s tým prišiel – či to bol on, alebo ja alebo ten ďalší. (...) Bolo to s kým rozoberať, že človek v tom nebol sám.*“

Sociální motivace má velkou návaznost na další hlavní kategorii s názvem *Sociální vlivy*, která bude popsána později. Přesto jsem považoval za důležité tuto významnou motivační sílu uvést již v rámci této kategorie.

Ideologická motivace

Dalším významným typem motivace, který se v datech objevil, je motivace ideologická. Pod tento pojem jsem zahrnoval výpovědi, které akcentovaly politický rozměr kryptoměn a jejich význam v kontextu současného finančního systému.

Zdá se, že tato motivace sloužila především jako počáteční impuls k zájmu o kryptoměny obecně, nikoliv však přímo k jejich aktivnímu obchodování. To se u většiny respondentů objevilo až později, často v souvislosti s finanční motivací.

Někteří respondenti, zejména ti, kteří byli v tradingu úspěšní a dokázali se touto činností částečně živit, dávali najevo, že se obchodování stalo součástí jejich identity. To dále posilovalo jejich vztah ke kryptoměnám a zájem se v dané aktivitě více angažovat.

Ideologické přesvědčení však neplnilo pouze motivační funkci. V některých případech se zároveň stávalo důležitým faktorem při hodnocení jednotlivých kryptoměn, a to zejména v dlouhodobém investičním horizontu. Z výpovědi se postupně vynořovalo schéma, které lze popsat skrze dualitu kódů: Bitcoin vs. ostatními kryptoměnami. Bitcoin byl respondenty opakovaně označován za důvěryhodné digitální aktivum, které je úzce spojeno právě s výše popsanou ideologickou motivací.

Respondent 1: *„Taky jsem zkoušel, ale Bitcoin jsem měl spíš na ten hodl, na to dlouhodobý investování ještě s nějakým malým množstvím dalších kryptoměn. (...) No a Bitcoin je sám o sobě něco, co bylo, si myslím, nepřekonaný. V Bitcoin mám velkou důvěru.“*

Respondent 3: *„Samozřejmě, protože veškerý zisky převádím do Bitcoinu. Já v podstatě, když dosáhnu *** Kč na burze, tak za padesát nebo sedmdesát pět procent nakoupím Bitcoin a vždycky to odložím do něj a jedu vlastně znovu.“*

Respondent 7: *„Takže koukám jedině na Bitocin, jediný ten má nějakou fundamentální hodnotu.“*

Oproti tomu byly ostatní kryptoměny, až na pár výjimek, vnímány převážně jako prostředky ke krátkodobému až střednědobému zisku, a tedy v souladu s principy tradingu. Tuto myšlenku stručně a výstižně ilustrují následující výpovědi.

Respondent 5: *„Takže to beriem takým spôsobom, že okej, trader musí tradovať aj to, čo nemá rád, keď tam je potenciál. Takže napriek tomu, že to nemám rád, trader si nevyberá – trader traduje.“*

Respondent 7: *„Jinak už jsem v takové pozici, že moc nezkoumám, jaký je nový projekt, co dělá a jestli je to zajímavá technologie, protože já vím, že 99 % technologií v kryptu je blbost, nefunkční. (...) To ale neznamená, že nemůžu uvěřit tomu, že nějaká mince poroste o 1000 %. Prostě když jsem v kryptu, tak musím věřit tomu, že se něco stane a je to crazy stuff. Jinak nemá cenu být v kryptu, protože krypto je o těch milionech procentech. Jestli v to člověk nevěří, tak je to složitější.“*

Hédonická motivace

Posledním identifikovaným typem je motivace po zábavě. Respondenti obvykle explicitně popisovali trading kryptoměn jako formu zábavy nebo zmiňovali, že je tato činnost baví. Tento typ motivace jsem zařadil z toho důvodu, že se poměrně frekventovaně objevoval napříč většinou rozhovorů. Mým předpokladem bylo, že pokud by byla výrazná motivace po zábavě v kombinaci s motivací po zisku, existuje větší riziko vzniku hazardního chování během obchodování kryptoměn. Na základě nasbíraných dat však nelze tento předpoklad jednoznačně potvrdit ani vyvrátit. Domnívám se však, že u respondenta 2 je patrné, že obchodování nabývá hazardních rysů a zároveň je u něj poměrně výrazná kombinace motivace po zábavě s motivací po zisku.

Respondent 2: *„Jo, jako baví mě to. (...) Jako bavilo mě to, ale spíš to bylo takový, že jsem na tom chtěl vydělat co nejvíc. (...) Asi zábava. No, nebo hra, prostě nějaká spekulace.“*

Respondent 5: *„Neskutočný drive, silná motivácia, nešlo mi o peniaze, len ma to proste bavilo.“*

Respondent 7: *„Záleží na trhu. Když je trh srozumitelný a chápu, co se děje a cítím to přesně, tak je to zábavný.“*

Motivace v kombinaci

Jak již bylo naznačeno v úvodu kapitoly o motivaci, z dat vyplývá, že jednotlivé motivy se vzájemně doplňují a působí paralelně. Tento jev lze ilustrovat na následujících třech ukázkách.

Respondent 1: *„No, kdyby to byla jenom finanční motivace, tak mě to tolik nenadchne. Jako určitě to bylo ze začátku to, že mě to přišlo jako fakt, řekl bych, historickéj vynález.“*

Respondent 3: *„Přesně tak. Než jsem si to koupil, tak se mi líbila i ta myšlenka, když jsem si o tom i něco víc zjistil. Do toho, když to rostlo, tak samozřejmě, že tě to vezme, protože seš přesně ta hladová ovečka, co si tam do toho skočí. Když nejsi úplně hladová ovečka, tak tě ten vlk nesní.“*

Respondent 4: *„To okolí a nějaký povědomí plus vidina zisku.“*

Kromě čtyř výše popsaných motivačních aspektů by bylo možné do této kategorie zařadit také FOMO, které působí jako motivační činitel pro vstup do kryptoměnového trhu. Tento jev podrobněji rozvedu ve stejnojmenné kategorii níže, jelikož má návaznost na více kategorií.

9.2.3 Emoční aspekty

Téma emocí se v datovém souboru objevovalo v různých podobách. Na základě společných rysů jsem se rozhodl emoce rozdělit do dvou bipolárních dimenzí. První z nich popisuje, jaký typ emocí se objevuje v případě finanční ztráty či v případě výtěžku. Druhá dimenze se zaměřuje na míru regulace emocí a rozlišuje zde dva stavy. V prvním stavu dochází k potlačení emocí, ve druhém emoce dominují a ovlivňují rozhodování či chování. Uvedené dimenze lze také nahlížet z hlediska posloupnosti – tedy emoce, které předcházejí obchodu a emoce, které jsou jeho důsledkem.

Emoce při ztrátě

Popis emocí a celkového prožívání se v rozhovorech s respondenty objevoval zejména v souvislosti s výsledky jednotlivých obchodů. Zmiňovány byly jak konkrétní emoce, tak i jejich valence a celkové prožívání, často doprovázené fyziologickými projevy.

Emoce a prožívání spojené se ztrátou byly hodnoceny převážně negativně. Respondenti v této souvislosti často hovořili o úzkosti, smutku, depresi, panice či vzteku, přičemž byl zmíněn i stres a jeho silné fyziologické projevy. Z nasbíraných dat nebylo možné jednoznačně určit, zda je intenzita emocí přímo úměrná velikosti finanční ztráty. U větších ztrát však respondenti popisovali i fyzickou bolest.

Respondent 2: „Jako já nevím, no, byl jsem takovej nasranej, no. A to bylo asi všechno, no... a říkal jsem si, že jsem debil... říkal jsem si, že jsem kretén...“

Respondent 3: „Samozřejmě, že z té prohry jsi smutnější dýl než z té výhry. Ta prohra je vždycky víc negativnější, a tu si i pamatuješ dýl. (...) A je to takový nepříjemný vždycky, když chytneš ten stop loss, nebo když ho nemáš nastavený, protože tomu obchodu věříš a pak to musíš žehlit různýma obchůdkama a snižovat to a sžít se s tím.“

Respondent 4: „Tak to mě bolelo fyzicky i psychicky... Tak byla to jako počáteční deprese, že jsem přišel o hodně peněz. Následně to byl pocit napětí, bušení srdce a pocity na zvracení.“

Respondent 5: „Tie prvé pocity boli také... ja by som to prirovnal k havárii. Proste, keď človek, povedzme prvýkrát havaroval alebo niečo, že zrazu má ten pocit, či sa niečo nestalo – tak tá panika proste stres, že prišiel o nejaký kapitál...“

Respondent 7: „Poslední, co jsem měl, tak to bylo nějak před Covidem. No a já jsem tam ztratil hodně a poslední peníze. Tak potom jsem měl trošku depresi. Ne takovou tu klinickou, ale takovou tu pocitovou... nebo víš jak.“

Emoce při výdělku

Prožívání spojené s finančním ziskem bylo, jak bylo očekáváno, hodnoceno jako příjemné. Respondenti hovořili o radosti a celkově pozitivních pocitech. Někteří zmiňovali i odměnu v podobě vyplavení dopaminu, což mě v kontextu nepravidelných zisků opět vede k úvahám o podobnosti s hazardními hrami.

Respondent 1: „*No, tak takový jako nadšení, kdy se něco povedlo. Měl jsem z toho jako dobrý pocit... vyplavalo to hodně dopaminu. Jako ve všech částech života, no... když se vám něco povede, tak z toho máte radost. (...) Jako člověk měl radost i z nějakých menších peněz, ale když se povedlo udělat takhle víc peněz, tak z toho měl mega radost.*“

Respondent 3: „*Tak samozřejmě, že se raduješ, že jo. (...) Pozitivní je, že když se ti to všechno povede a zavřeš to, tak jsi prostě šťastný na těch pár sekund.*“

Respondent 4: „*No, tak to určitě jako zábava. Jestli se to dá říct, že je to emoce, tak nějaké dopamin mi to dávalo.*“

Respondent 8: „*To jo. Když se to povede, tak je to vždycky nějaké nadšení a rovnou si to zapisuji do tabulek.*“

Chování pod vlivem emocí

Obchodování kryptoměn probíhá podle slov respondentů velmi často pod vlivem různých emocí, které mohou mít pozitivní i negativní valenci. Na podobu emocí a prožívání může mít vliv samotné prostředí kryptoměnového trhu, které se vyznačuje vysokou volatilitou, nepředvídatelností a hlavně nejistým výsledkem. Ve výpovědích se objevují popisy situací, kdy se obchodníci pod vlivem emocí zachovali „nevýhodně“ nebo v rozporu s jejich původním záměrem. Často se opakují popisy stavů, jako jsou panika, strach, úzkost, nebo naopak euforie a vzrušení.

Respondent 1: „*No určitě jako stres a do toho jako, no... nebyl to příjemný pocit, no. (...) Asi určitě jsem někdy zpanikařil, kdy jsem si řekl, že to už se neotočí a radši jsem to střelil dřív, než to došlo k té mojí úrovni, protože jsem si myslel, že to půjde ještě dál dolů.*“

Respondent 2: „*Jo, prostě jsem měl buď strach, anebo prostě jsem byl takovej jako hodně veselej, že třeba jak to jde nahoru. No, ale většinou jsem na tom prodělal, jak jsem v tom měl moc těch emocí. (...) Byl jsem takovej celej nervózní a furt jsem do toho koukal, protože jsem se bál, že třeba prodělám.*“

Respondent 3: „*Asi úzkost, ale to se nedá moc popsat, protože nikdy si nemůžeš být jistý, že ten obchod dopadne správně.*“

Respondent 5: „*Takže pocit to tradovať je možno v tomto prípade, jak si sa spýtal, určitý strach. Takže určitá emócia strachu tam je.*“

Respondent 6: „*Naopak zase, když to roste, tak zase člověk je v nějaký euforii, takže je to samozřejmě složitý a hodně na psychiku náročný. (...) Když je největší strach... ono se to říká a ví to každý, ale ono je to těžký v ten moment toho strachu, kdy si člověk myslí, že to půjde ještě o dalších 30 % dolů, tak začít nakupovat.*“

Zdá se, že ať je valence emocí jakákoliv, obě polarity v procesu obchodování kryptoměn škodí a představují rizikový faktor, který může vést k finančním ztrátám.

Potlačení emocí

Klíčovým tématem, které se objevuje napříč téměř všemi rozhovory, je potlačení emocí. Většina respondentů zdůrazňovala, že pro dosažení úspěchu v tradingu je nezbytné potlačit své emoce a přistupovat k obchodování s tzv. „čistou hlavou“. Důraz je přitom kladen na racionalitu a dodržování předem stanovených plánů a pravidel.

Respondent 1: „*Vždycky je u toho dobrý si udělat ty přesný strategie, který se budou opakovat, a ne se řídit podle nějakého chvilkového nápadu a řídit se podle emocí. (...) No, tak myslím si, že je důležitý být schopný prostě se odpoutat od emocí.*“

Respondent 3: „*To je rozdíl mezi náma retailovýma obchodníkama a třeba mezi velkýma fondama, kdy oni nemusí v tom mít ty emoce. Takže oni mají čistou hlavu v tom obchodování a ta čistá hlava je extrémně důležitá.*“

Respondent 5: „*A hlavne človek musí mať vysporiadanú hlavu vo všetkom všudy. To nie je len o tom, že traduješ, tak traduješ. Ty musíš vedieť prepínať mindsety. Ak dneska je na tebe žena urazená, tak sa ti to nesmie preniesť do tradingu, lebo to máš zle. Ak sú to už veľké blbosti, čo sa riešia napríklad vo vzťahu.*“

Respondent 6: „*Hele, tak jako člověk by v tom ty emoce mít neměl, protože ty emoce ho nutí dělat špatný rozhodnutí.*“

Respondent 8: „*Protože program prostě nezradí, nemá žádnou emoci, a to mi na tom hodně ulehčilo život.*“

Tato strategie se jeví jako více rozvinutá u obchodníků, kteří byli v obchodování kryptoměn úspěšní a dokázali se touto aktivitou živit. Někteří zkušenější obchodníci hovoří o určitém zvyku na ztrátové situace a s tím spojenou větší emoční odolností. Jiní zvolili přístup automatizace obchodů a celkového vyřazení svých emocí z procesu obchodování. Zkušenější respondenti rovněž častěji zdůrazňovali, že ztráty jsou nedílnou součástí tradingu stejně jako zisky, a je proto nutné s nimi počítat.

Respondent 3: „*Není to jenom o těch výhrách a blahobytu. Je to i hodně o těch prohrách a přemítání, co se mělo stát jinak. (...) Protože nikdo nenese rád nezisky. Každý rád nese zisky, ale samozřejmě i ty nezisky k tomu patří. Nebráním se jim, nevadí mi, ale radši vidím zelenější čísla než červený. (...) Pokud jedeš nějaký obchod, tak počítáš, že třeba pět procent kapitálu z toho prostě jako spálíš. Počítáš s tím, že nic není růžové a počítáš se ztrátama. Počítáš s nima víc než s těma ziskama.*“

Respondent 5: „*Už potom méně, člověk si zvykne. (smích)*“

Respondent 7: „*Já vím, že ty mínusy, to je základ, to je stejná součástka tradingu, takže já s nimi souhlasím.*“

Společným jmenovatelem prožívání spojeného s tradingem byl jeho silný emoční náboj. Popisy se pohybovaly v rozmezí od deprese až po euforii, přičemž se tyto stavy střídaly v závislosti na cenovém pohybu. To je také jeden z důvodů, proč respondenti často hovořili o psychické náročnosti obchodování a zdůrazňovali význam psychohygieny.

Respondent 3: „*Tak jsou to různé aktivity. Já hodně cestuju. Rád jezdím celovíkendovky. Prostě když chci, tak to vypnu a nevšímám si toho. (...) Rád si člověk zajde do fitka, rád si zajezdí na kole. Je to prostě o té aktivitě. Do toho já mám jiný podniky, takže já mám jinou činnost, takže v hlavě musím řešit i jiné věci. Takže mezitím se v klidu zastavím. Já si třeba odpoledne chodím na hodinu lehnout, kdy si promyslím další pracovní věci, jak v tom, co dělám, tak v těch jiných věcech. Je to hodně o tom klidu i jako pro sebe.*“

Respondent 5: „*To, ako človek vedie ten život, sa mu odrazí na tých obchodoch. Ak dokáže byť vyrovnaný, spokojný, čo pro seba robí, psychohygiéna... všetko, rozprávanie, komunikácia.*“

Respondent 6: „*To je psychologicky hrozně náročný... vlastně obě ty části, ať už když to hodně roste, nebo i hodně padá. Protože ty pohyby tam jsou tak strašně velký, že člověk opravdu vydělá, nebo prodělá, nebo imaginárně vlastně, protože když to nerealizuje, tak je to furt jedno.*“

Respondent 7: „*Takže jsem málo emoční, ale stejně to bere. Stejně tam musí být něco jiného... třeba teď chodím do fitka. (...) Fitko, příroda, nebo si koupit něco pěkného. (...) Občas potřebuju tak den až tři nějaký relax a jít do přírody, protože koukat celý den na monitor, to je složitý a náročný.*“

9.2.4 Sociální vlivy

Oblast kryptoměn je do velké míry spojena s celou řadou sociálních vlivů, které působí na mnoha úrovních. Jak jsem již naznačil u kategorie motivace, sociální vliv přátel a známých má motivační charakter pro vstup do kryptoměnového trhu. Společně s motivací jsem v celém souboru dat identifikoval několik kódů, které jsem sdružil do této kategorie. Zahrnoval jsem kódy týkající se sociálních sítí, vlivných osobností, inspirace, sdílení nebo komunity.

Z dat vyplývá, že sociální vlivy mají velký význam v kontextu orientace se v nejistém a nepředvídatelném prostředí. Někteří tradeři tak využívají predikcí zkušenějších nebo viditelnějších obchodníků a inspirují se jimi. Na českém i slovenském trhu se objevují komunity, které nabízejí traderům členství (často za poplatek), v rámci něhož sdílejí predikce a analýzy trhu.

Respondent 1: *„(...) Používal jsem různé weby, kde lidi sdíleli nějaký analýzy. Ještě jsem používal... no jeden web, kde skupina lidí sdílela svoje analýzy. (...) No, tím jsem se inspiroval, tak nějak jsem se učil, jak se vlastně dělají ty analýzy trhu a z toho jsem pak nějak vycházel. (...) Jsem byl v jedné české komunitě. Golden Pocket se to jmenuje. A oni taky měli jako Discord server, kde se to řešilo a za určitý předplatný dávali nějaký analýzy a vzhled do toho jejich tradingu. To jsem si nějakou dobu předplácel, ale to už bych taky neudělal no... protože ty analýzy jsou vždycky takový jako náhoda, no. Tomu člověku to může někdy vycházet, ale je to prostě šarlatánství. (...) Taky jsem se tím inspiroval. Nedělal jsem teda ty obchody úplně stejně jako oni... i když někdy asi jo, ale měl jsem to spíš jako takovou inspiraci. Ono tam bylo hodně informací i na takový méně známý coin, který bych asi sám ani neobjevil.“*

Respondent 5: *„To influencerstvo je také, že komunita si to žiada. Tým pádom, keď sa predávajú nejaké komunitné členstvá, v rámci toho, že spájame komunity, robíme si zrazy a tak ďalej, tak človek to chce nejak propagovať. Tým pádom raz za týždeň urobím nejaký stream, kde poviem svoje myšlienky, svoje predikcie, to, ako vnímam trh, ako to koreluje a čo mám na mysli, samozrejme len v rámci vzdelávania a informačného charakteru.“*

Vliv osobností

Obecně se často diskutuje o působení vlivných osobností na cenu kryptoměn. Tato skutečnost byla reflektována i jednotlivými respondenty, kteří zmiňovali konkrétní události odehrávající se v období sběru rozhovorů, ale i během minulých tržních cyklů. Nejčastěji to bylo zvolení Donalda Trumpa prezidentem a s tím spojené politické kroky. Druhým, obdobně často zmiňovaným, byl majitel sociální sítě X, dříve známé jako Twitter, Elon Musk. Tento vliv dle mého názoru přispívá k nepředvídatelnosti prostředí kryptoměnového trhu.

Respondent 1: *„Viz třeba takovej Dogecoin klasicky, kdy v tom období ho hrozně moc prosazoval Elon Musk, který si z toho tak jako dělal srandu, ale protože měl obrovskou Twitter a lidi ho brali jako svého mesiáše, tak několikrát byl Dogecoin vypumpovaný a v těchto chvílích se na tom taky dalo přizívit.“*

Respondent 3: *„Což pak tam ještě do toho hupsnul ten Trump, takže všechno do sebe extrémně zapadalo. Chytnul jsem jízdu, která se mi extrémně povedla a hezky jsem si to v hlavě naplánoval.“*

Respondent 4: *„Potom jsem sledoval lidi jako Elon Musk a podobný lidi, který se tomu v té době věnovali a nějakým způsobem hypovali ten trh.“*

Sociální sítě

Sociální sítě hrají v kontextu tradingu nejednoznačnou roli. Někteří z respondentů skrze ně sledují aktuální dění, jiní sledují konkrétní osobnosti. Určité sociální sítě zase slouží jako platforma pro dorozumívání a komunitní sdružování se. Nejčastěji však byly jmenovány sociální sítě X, YouTube, Reddit, Telegram, TikTok a Instagram. Objevovalo se také téma podvodů a pseudoodborníků, kteří se skrze sociální sítě často prezentují.

Respondent 2: *„Přes TikTok, protože tam byly takový krátký a rychlý videa u kterých si i rychle pochopil co a jak a buď tě to zajímalo, nebo tě to nezajímalo. Takže jsem tady rychle načerpal hodně informací, že kolikrát jsem zjistil nějaký věci jako proč se co děje. Amerika něco zakázala, tak proto to padá a tak a já se podle toho můžu nějak zařídit.“*

Respondent 4: *„Jo, to jsem sledoval veškerý... to jsem sledoval hlavně na sociální síti Twitter. Ostatní moc ne, protože to byli většinou ti guru a podobně.“*

Respondent 5: *„Však Instagram je plný traderov, ktorí včera začali a zajtra skrachujú. (smích)“*

Respondent 6: *„Hodně Twitter, kde člověk může tak nějak analyzovat i sentiment. Hodně YouTube... Jako všechno, co člověk může využít. Těch webů je spousta. (...) Takže snažím se koukat na*

ten Twitter a YouTube. (...) Na tom YouTube je fakt jako všechno. Tam je hodně videoobsah, který je příjemný na poslech. Ten Twitter býval většinou takový intelektuální, byly tam hlubší myšlenky. Člověk tam mohl hledat nápady na obchody. Tím, jak je to rychlejší a člověk to tam jenom napíše, tak je to lepší na tohle. A to je asi všechno, víc mě toho nenapadá. (...) A ty ostatní věci typu TikTok a další sociální sítě už nejsou tolik kvalitní.“

Respondent 7: „Telegram nebo Twitter. Ale spíš nějaké rychlé zprávy, když se něco děje a tak. (...) Celkově všechno, ten trading... a s tím, jak je teď hodně těch kurzů a jiných blbostí na Instagramu, tak 80 % tam nevydělává a většina těch kurzů, to je scam.“

Mezi tradery, kteří se touto činností dokázali živit, panovalo přesvědčení, že není výhodné nechat se ovlivňovat názory ostatních, a že je při obchodování důležité činit vědomá a dostatečně informovaná rozhodnutí.

*Respondent 3: „Ty se při tom tradingu nesmíš hlavně nechat ovlivnit. Proto jsou některý ty lidi chudáci... třeba co tam mám teď na Instagramu paní. (...) No a z ničeho nic viděla telegramovou skupinu, kde tvrdili, že když se k nim přidá, tak oni jí budou dávat signály. Takže ona zaplatila za signály a promrdala *** KČ, protože těm signálům stejně nerozuměla.“*

Respondent 5: „Jedným časom som si začal, a na to ma nahovoril kamarát, a v tej chvíli som aj prestal, lebo vlastne mi to úplne ovplyvnilo mindset, tie moje myšlienky. A to hovorím preto o tej arogancii, čo som spomínal predtým, že čím viac som začal toho sledovať, tým viac som bol mimo toho, čo sa naozaj bude dať, a mne to ovplyvňovalo moju koreláciu, lebo týpek tam niečo povedal – a v podstate to bola blbosť, ale čo ak. A už to išlo mimo toho spektra a človek už začne byť potom viac emočný a nechce sa nechať ovplyvniť nejakým Twitterom, nejakými týpkami, ktorí tam píšu, lebo sú capacity, influenceri.“

9.2.5 FOMO

FOMO je zkratkou pro fear of missing out, neboli strach z toho, že něco zmeškáme. Jedná se o pocit spojený s obavou, že ostatním se dostává obohacujících zážitků bez nás (Holte, 2020). V kontextu kryptoměnového trhu je to strach z toho, že nám uniknou investiční příležitosti, nebo ideální cenové hladiny pro nákup aktiv.

Jedná se o jednu z mála kategorií, která přímo souvisí s dalšími čtyřmi kategoriemi. FOMO jako takové můžeme zařadit do kategorie emoce, zároveň je ale způsobeno vlivem sociálních okolností. Rovněž slouží jako motivační faktor, protože na základě FOMO mohou lidé vstupovat do kryptoměnového trhu a na závěr také často souvisí s hazardem z toho důvodu, že pod jeho vlivem se z obchodování kryptoměn stává méně kontrolovaná činnost.

Tato kategorie se ve výpovědích respondentů několikrát objevila spontánně, ale mnohem častěji jako odpověď na mnou položenou otázku, která se FOMO přímo týkala. Přesto se nezdá, že by tento strach z promeškání byl vnímán jako něco mimořádného – naopak, respondenti ho popisovali jako samozřejmou a automatickou součást tradingu.

FOMO lze tedy chápat jako jednu z klíčových emocí, které ovlivňují chování a rozhodování traderů. V jeho důsledku často dochází k impulsivnějším rozhodnutím, například v podobě nákupu kryptoměn bez většího průzkumu.

V následujících ukázkách představím projevy strachu z promeškání u jednotlivých respondentů, a to v co největších variacích s ohledem na souvislosti s ostatními kategoriemi, jako je motivace, emoce, sociální vlivy a hazard.

Respondent 2: „(...) *Že když jsem prostě viděl, že ty trhy úplně rostou, tak jsem do toho začal cpát prachy a prostě jsem se snažil na tom vydělat jako všichni ostatní a teďka už jakoby se tím tak neřídím, no. (...) Vždycky když jsem viděl, že se ty trhy hýbou nahoru, tak jsem nechtěl být pozadu.*“

Respondent 3: „(...) *Já jsem to začal sledovat... a ono to pomalinku začalo růst. Říkám si: ‚Dvacet dva tisíc korun... ty jo, to je hodně peněz za blbost, že jo.‘ A pak vidím nějakých dvacet osm a říkám: ‚No nic, kupuju to, to nemá cenu na to tady koukat.‘*“

Respondent 6: „*Jo, tak to asi každéj. FOMO je to, že ti něco jako utíká, což v těch kryptoměnách se děje dost často, protože jsou různé momenty v tom trhu, který se nemusí opakovat, kdy je velmi dobrý vstup do toho trhu. (...) Jo, takže když člověk není v tom trhu a zdá se mu pak, že se ten trh nějakým způsobem rozjíždí, tak to může na člověka jednoduše působit.*“

Respondent 7: „*To FOMO je základní emoce tradera. Je to fakt základ a těžko se dá toho na 100 % zbavit. Jediný, co se dá, tak to kontrolovat. (...) No, FOMO... když se něco děje a já nejsem u počítače. Třeba jedu na výlet a vím s větší jistotou, že bych na tom vydělal, tak si řeknu ,ten výlet mě stál pět tisíc, nebo dva tisíce, pěkný výlet' – už je to trochu zkažený pocit.*“

Jelikož je FOMO považováno za základní emoci při obchodování kryptoměn, je třeba s ní počítat a případně pracovat. Ukázka výpovědi od respondenta číslo 7 výše reflektuje jeho přístup v práci s FOMO. Následující ukázka ilustruje, jakým způsobem o něm přemýšlel respondent číslo 6.

Respondent 6: „*Jo, tak v té chvíli má smysl mít FOMO na dně, když ten trh se začne rozjíždět a je velmi racionální. Nemá smysl mít FOMO na topu toho trhu, když Donald Trump spustí vlastní meme coin. To prostě by mělo být něco opačného než to FOMO.*“

9.2.6 Prostředí kryptoměnového trhu

Další kategorií, která vzešla ze sdružení několika kódů, je popis prostředí kryptoměnového trhu. V následujících odstavcích se pokusím zaměřit na nejdůležitější a nejčastější vlastnosti, které byly respondenty přímo či nepřímo zmiňovány.

Cykličnost trhu

Významnou vlastností, která byla kryptoměnovému trhu přiznávána, je jeho cyklická povaha. Dělí se na takzvaný bear market – období, kdy ceny dlouhodoběji klesají, a na bull market – období, kdy ceny naopak dlouhodobě rostou. Cykličnost trhu má vliv nejen na cenu jednotlivých kryptoměn, ale i na výsledky a úspěšnost daných obchodníků.

Respondent 5: *„No, v podstate som začal s tým, že vtedy bol úplne iný trh. Ja som začal vlastne počas bullrunu a bolo to dosť zaujímavé. Vtedy nebolo k tomu ani prostredie, ani burzy, takže tradovať niekde bolo náročné a skoro sa brali len tie pozície smerom hore, čo vlastne na ten trh stačilo, lebo vtedy to bol ošial, pumpa, a letelo to, ako hovoríme, ‚to the moon‘.“ (smích).*

Různé fáze cyklu mají i odlišné nároky na samotné tradery. To se může projevat v požadavcích na změnu strategie, větší psychickou odolnost či schopnost adaptace. Pro ilustraci strategií závislých na tržních cyklech jsem zvolil následující dvě ukázky, které odpovídají takzvanému kontrariánskému přístupu.

Respondent 3: *„No, jakmile začnou média, tak už je jako pozdě. Když jsou tam ty hlášky ‚Bitcoin jde na nulu‘, tak je čas kupovat. A když jsou hlášky ‚Bitcoin jde na milion‘, tak je čas prodávat.“*

Respondent 6: *„Třeba příklad, když Donald Trump spustil vlastní kryptoměnu, tak ten trh byl úplně nejmoc pozitivní, co kdy byl, a to je právě potřeba být opatrný v tyhle momenty a vidět to spíš naopak. Takže člověk v tom trhu by měl mít opačný názor než ten trh. A když ten trh naopak zase klesá, tak být pozitivní a vidět tu příležitost tam, kde jí ostatní nevidí.“*

S cykličností trhu také souvisí kognitivní zkreslení známé jako iluze kontroly. Tento jev se vyznačuje tendencí jedinců domnívat se, že mohou kontrolovat situace, které jsou ve skutečnosti založeny na náhodě nebo se nacházejí mimo plnou kontrolu (Langer, 1975). V kontextu tržních cyklů na kryptoměnovém trhu se tento efekt může projevit například sérií ziskových obchodů, které však nemusí být výsledkem dovedností obchodníka, ale spíše důsledkem příznivé fáze tržního cyklu. Pokud se tedy jedinec nachází ve fázi býčího trhu (bull runu), kdy většina kryptoměn roste, bude pravděpodobně po tuto dobu obchodník úspěšný. Pokud však nabije domnění, že tento úspěch je důsledkem jeho schopností, může dojít

k rizikovějšímu chování a větší tendenci riskovat. V následujících úryvcích je tento efekt popsán ze dvou různých pohledů.

Respondent 7: *„Ale jinak ono se to liší, protože ten trh se mění. Ten trh se cyklický. Bud' roste, nebo klesá, anebo je v rovnováze. Když trh roste, tak člověk ani nepotřebuje mozek, aby vydělal. Většina lidí je úspěšných, peníze rostou a všichni mají FOMO. Takže celý trh je greedy, takže tam cpou peníze, a tam člověk nepotřebuje mozek. Když to ale začne klesat, tak tam už je to složitější. Tam právě většina lidí, kteří hodně vydělali, tak tam to prodělají, anebo půjdou ještě do mínusu.“*

Respondent 2: *„Já jsem na tom pětkrát za sebou vydělal třeba sto nebo dvě stě dolarů, a všechny ty peníze jsem prodělal a ještě něco navíc. (...) A prostě ty trhy šly úplně dlouho nahoru, no. Takže jsem koupil Bitcoin a říkal jsem si, že na tom zkusím vydělat hodně. Dal jsem tam malou páku no... aby mi to nezlikvidovali. Dal jsem tam dvacet tisíc, do té páky, a na ten spot jsem si dal asi kilo, nebo na ten spot... prostě jsem tam nahrál kilo, aby mi to mohlo jít do mínusu, no. (...) Takže jsem prodělal úplně všechny ty peníze, co jsem do toho dal. Ale to byla prostě moje chyba, protože ono už to jenom 3 měsíce rostlo nahoru, takže tam byly jenom mini propady a já jsem spoléhal, že to pojede furt stejně a zrovna jsem to vychytal v úplně blběj den, že zrovna ta Čína zakázala Bitcoin a spadlo to asi o padesát procent. (...) Já jsem předtím párkrát vydělal a říkal jsem si, že teď vydělám fakt hodně, no a bohužel jsem to všechno prodělal.“*

Neschopnost kontroly trhu a nahodilost prostředí

Další často zmiňovanou charakteristikou kryptoměnového trhu byla jeho nekontrolovatelnost. Trh může být vnímán jako svébytný organismus, který není možné jakkoliv kontrolovat. Na celkový vývoj trhu mají také silný vliv exogenní vlivy v podobě nečekaných událostí (pandemie, války, regulace apod.). Jedinci jsou tak konfrontováni se situacemi, kdy se musí naučit odhadnout, jakým směrem se bude vyvíjet cena jednotlivých aktiv. Každý z respondentů popsal svůj specifický přístup k tomu, jak se s touto nahodilostí prostředí vyrovnával a jakým způsobem se snažil predikovat vývoj trhu. Mezi těmito způsoby se objevilo vytváření různě komplexních strategií, dodržování předem stanovených pravidel a orientace pomocí technické, fundamentální či sentimentální analýzy, spoléhání na algoritmus nebo intuitivní orientace skrze nasbíranou zkušenost.

Respondent 1: *„No tak určitě, ono to asi souvisí s tím, že ať už to vymyslíte sebelíp, tak na konci to stejně není ve vašich rukou a záleží na náhodě, kam se to pohne.“*

Respondent 3: *„To nikdy asi nemůže být. Nebo jako můžeš jí brát, ale jelikož ztrácíš a dostáváš peníze, tak v normální práci o peníze nikdy nepřijdeš. Nebo jako pokud nenabouráš firemní auto třeba,*

nebo nezkazíš nějakou práci. Tak při té práci nemáš podle mě možnost ty peníze reálně ztrácet, kromě svojí nepozorností, což tady taky, ale tady ty nejsi úplně pánem toho.“

Respondent 4: „Ten adrenalin v člověku roste, ale není to něco, co já mám osobně rád. Já mám rád, když mám nad něčím kontrolu.“

Respondent 6: „A aby si nemyslel, že mu ten trh něco dluží, protože spousta lidí si myslí, že mu ten trh dluží, že teď musí třeba růst, nebo naopak klesat. Tak to ale samozřejmě není. Ten trh si dělá prostě co chce.“

Volatilita

Volatilita je v rámci obchodování kryptoměn vnímána spíše pozitivně. Jedná se o míru kolísání hodnoty daného aktiva a v případě kryptoměn je tato míra kolísání oproti tradičnějším trhům obvykle zvýšená, což může být vnímáno jako výhoda.

Respondent 6: „(...) Ty kryptoměny nerostou v jedné přímce nahoru, ale že je to extrémně volatilní. Jednou je to nahore a jednou zase dole.“

Respondent 7: „No, protože to krypto je rychlejší a má větší pohyby a ty pohyby jsou rychlejší, takže je víc šancí vydělat. Je to rychlejší než akcie.“

Respondent 8: „Já bych neřekl, že volatilita je to, co je rizikový, spíš bych řekl, že neznalost historie je ta riziková část.“

Další způsoby hodnocení trhu se již ve výpovědích respondentů neobjevovaly tak často a byly důležitým tématem pouze u jednoho či dvou respondentů. Sem patří téma manipulace s trhem a takzvanými „pumps and dumps“. Někteří respondenti se domnívali, že trh je manipulován institucemi a velkými hráči, a z toho důvodu není možné být dlouhodobě profitabilní. Jiní sice tuto manipulaci také přiznávali, ale tvrdili, že i přesto lze dosahovat zisku. Pojem pump and dump označuje formu tržní manipulace, při níž je cena určitého aktiva uměle navýšena, typicky prostřednictvím falešných zpráv nebo koordinovaných nákupů, s cílem prodat aktivum na vrcholu a dosáhnout zisku. Poté následuje cenový propad, který následně finančně poškodí investory, kteří aktivum nakoupili na vysokých cenových úrovních.

Respondent 1: „Zároveň se ale v té době daly obchodovat tokeny, které byly úplně nesmyslný, a tak nějak jsem čekal, že se to vypumpuje a pak se to zase dumpne. Viz třeba takovej Dogecoin klasicky, kdy v tom období ho hrozně moc prosazoval Elon Musk, který si z toho tak jako dělal srandu, ale protože měl obrovskéj Twitter a lidi ho brali jako svého mesiáše, tak několikrát byl Dogecoin vypumpovanéj a v těhle chvílích se na tom taky dalo přiživit.“

Respondent 4: „*Jo, tak jak víme, tak manipulace na trhu existují. Prostě korporáty dumpujou, což znamená, že prodají velké množství nějaké měny ve chvíli, kdy se stane nějaké situace, kterou způsobili dokonce oni. Takže oni jsou předchůdci těch market crashů a zároveň i těch market ups, kdy se zvýší ta hodnota, no. (...) Jo, to byl Dogecoin, to byla zajímavá věc. Tam jsem právě zjistil, že je to hodně manipulovaný.*“

Respondent 6: „*Samozřejmě občas může být nějak manipulovaný, ale já se tomu spíš jako směju, když vidím komentáře, že je to manipulovaný bankama nebo hedge fondama. Ty lidi nemají nějaký extra jiný schopnosti. Mají samozřejmě nějaký chytřejší lidi, mají algoritmy, ale neovládají ten trh ve smyslu, že by řekli, že to teď půjde nahoru nebo dolů.*“

9.2.7 Úspěšnost

Tato kategorie vznikla na základě identifikace opakujících se schopností, vlastností a vzorců chování u obchodníků, kteří byli natolik úspěšní, že se obchodováním mohli živit. Zároveň jsem pracoval s tématy, která byla jedinci často zdůrazňována jako důležité prvky pro úspěšné a ziskové obchodování.

Ještě před samotným představením těchto témat považuji za důležité uvést, že se mezi respondenty velmi často objevovalo přesvědčení, že trading kryptoměn „není pro každého“ a že se jedná o časově velmi náročnou činnost, která vyžaduje určité schopnosti. Dlouhodobého úspěchu v podobě pravidelného zisku zde dosahuje jen velmi nízké procento obchodníků.

Respondent 3: *„Ale ten trading je v podstatě regulérní práce, který se člověk musí věnovat na sto procent, a to není pro každého. Jako každé nemůže být automechanik, tak každé nemůže být trader.“*

Respondent 6: *„No, to jako určitě. Jako určitě to není pro každého. (...) Pokud člověk zjistí, že to pro něj není, tak v tom nebýt, protože pro každého to není.“*

Respondent 8: *„Myslím si, že jo. Není to podle mě věc, kterou může dělat úplně každý.“*

Risk management

Jedním z nejdůležitějších témat, které se objevovalo u většiny respondentů, byla různá míra vědomého zacházení s riziky. Úspěšní traderi dávali na risk management velký důraz. Naopak ti méně úspěšní nebo bývalí obchodníci toto téma nijak nerozvíjeli, nebo pouze v malé míře.

Respondent 3: *„Musíš spravovat rizika té firmy. Je to jako rozsáhlý podnikání – i ten trading co se všeho týče. Není to jenom o tom, že tady si otevřeš long a zavřeš a pak tady si dáš short... takhle to vůbec není. Vždycky k tomu musíš mít byznys plán a nějaký tvůj cíl a jak ho chceš dosáhnout. (...) Měl by sis určit, kolik kapitálu jsi ochotnej zaplatit za to, když ho tam spálíš. Což je důležitý a lidi tohle kolikrát ani neumí, a proto přichází o kompletní účty, protože neumí tenhle risk management, kterej je v tomhle extrémně důležitěj.“*

Respondent 5: *„Na druhej strane ale oni dokážu mať win rate a úspešnosť na mojej úrovni, a na konci dňa ide o tú konštantnosť. A to podľa mňa trader musí pochopiť, že tradingom sa nestaneš milionár. Samozrejme, môžeš. Záleží od risk managementu, ale tam záleží na tom, koľkokrát medzitým spálíš konto. A keď je to na sto pokusov, že jedenkrát budeš milionár, tak sa môžeš dožiť šesťdesiatich rokov, keď sa ti to konečne podarí.“*

Respondent 6: „Snažím se třeba i občas, když je to možný, ty svoje pozice hedgeovat. Takže krýt se proti nějakému poklesu. (...) protože na tom trhu jako dlouhodobě přežít bez nějakého risk managementu, nebo jako mít edge jenom v tom, že tam jsme brzy – v těch kryptoměnách, jak se říká – už moc nefunguje.“

Respondent 7: „To je stejný. Akorát proč scalping? Protože já tam můžu dát co nejvíc peněz s co nejmenším rizikem. Najít tečky. Najít nějakou situaci. Najít situaci, kde mám riziko třeba míň jak půl procenta, ale ten potenciální profit je pět procent. Když mám riziko míň jako půl procento, tak tam můžu dát víc peněz, protože ta základní strategie se odvíjí od toho. Já vždycky nejprve koukám, kolik můžu riskovat, a ne kolik vydělám. To je první myšlenka, kterou se řídím, že kolik si teď dovolím ztratit, když nebudu mít pravdu. (...) Ale tady vždycky ta matematika je na straně člověka a ne kasina, protože jenom já určuju riziko.“

Respondent 8: „A druhý byl ten, že jsem si to potom spočítal... pak jsem to i počítal a abych dodržel nějaký rozumný risk management, tak se to nevyplatí. Nevyplatí se to asi o nějakých 10 % procent kapitálu v závislosti na použité páce. Že aby se to vyplatilo, tak člověk musí... nejsem si tím teď vůbec jistý, ale že při páce 20 musí člověk riskovat více než 8 % kapitálu, což posune likvidační cenu příliš blízko na to, aby to bylo s nižším rizikem.“

Přijetí ztráty

Dalším objevujícím se tématem je přístup ke ztrátám. Ztráty jsou u zkušenějších obchodníků vnímány jako přirozená součást procesu. U méně zkušených se ve výpovědích objevovaly tendence neochoty přijmout ztrátu ve chvílích, kdy k ní mělo dojít. V důsledku toho činili riziková rozhodnutí jako je například klam utopených nákladů (Sunk cost fallacy), na jejichž základě docházelo k ještě větším ztrátám. Tento jev může souviset s kognitivním zkreslením zvané averze ke ztrátě, která se vyznačuje tím, že lidé mají tendenci vnímat ztráty mnohem intenzivněji než stejně velké zisky.

Respondent 1: „Tak to záleželo asi na tom případě... ale ve zkratce jsem se to snažil vždycky držet co nejdýl, a když jsem měl udělanou tu analýzu a věděl jsem, kdy by se ta cena mohla zastavit a kdy by mohla začít zase narůstat, tak jsem se co nejdýl snažil dodržovat tu analýzu, a i když jsem šel hodně do mínusu, tak jsem věřil, že se to otočí. (...) Když to šlo správným směrem, tak jsem to prodával v plusu, a když to nešlo správným směrem, tak jsem buď čekal, až to půjde nahoru, nebo mě to zlikvidovalo. (...) Já jsem si to zase tolik nebral, protože už jsem vlastně díky tomu zase přišel k nějakým penězům a bral jsem to jako součást procesu toho tradingu.“

Respondent 2: „Protože jsem jich držel třeba patnáct různých, zase na páku, a některý ty kryptoměny prostě třeba čtrnáct dní v kuse padaly. Já jsem tam furt lil prachy, abych to udržel, a pak mi to akorát vyplo úplně všechno prostě. Takže to jako bylo blbý, no.“

Respondent 3: „Protože nikdo nenese rád nezisky. Každý rád nese zisky, ale samozřejmě i ty nezisky k tomu patří. Nebráním se jim, nevadí mi, ale radši vidím zelenější čísla než červený. (...) Určitě, ty tam máš nastavený ty stop lossy. Pokud jedeš nějaký obchod, tak počítáš, že třeba pět procent kapitálu z toho prostě jako spálíš. Počítáš s tím, že nic není růžové a počítáš se ztrátama. Počítáš s nima víc než s těma ziskama.“

Respondent 4: „Tohle se mi stalo třeba s hodně malýma částkama, ale nikdy jsem nehasil s kapitálem, u kterého by mi vadilo, že jsem o něj přišel. Že to byly například malý páky, kdy jsem měl otevřenou páku za dva dolary a ztratil jsem na tom ve výsledku třeba jenom dvacet. Že jsem to furt krmil, tu pozici, jak se říká.“

Respondent 5: „Veľa ľudí má problém predat' stratu, polovičnú stratu, a na to mám tiež psychologickú prednášku.“

Respondent 7: „Já vím, že ty mínusy – to je základ, to je stejná součástka tradingu – takže já s nimi souhlasím.“

Respondent 8: „Ona se z toho potom stala normální hodl pozice, akorát na futures. Hodně velký problém byl, že ze začátku jsme tomu vůbec nerozuměli a odmítli jsme tu ztrátu, když měla přijít.“

Zkušenosti a náročnost

Zdá se, že pro vyšší úspěšnost v tradingu kryptoměn je třeba mít dostatečnou časovou přípravu. Aktivita je často líčena jako časově náročná a je třeba jí věnovat mnoho pozornosti. Respondenti také hovoří o zkušenostech a intuici, která se na základě těchto zkušeností zdokonaluje. Mnohdy se jim špatně popisuje, na základě čeho se rozhodují, jelikož jsou některé kroky již intuitivní.

Respondent 4: „Asi ne, jako je potřeba se to naučit a trávit nad tím hodně času. Určitě jako ne dvě hodiny denně, ale třeba osm. (...) tomu musí věnovat tolik času jako full time job.“

Respondent 5: „Táto úroveň už však vyžaduje vycvičené oko – to sa nepodarí človeku, ktorý to robí dva roky.“

Respondent 6: „Ty kryptoměny a obecně obchodování je o tom, že čím déle tam člověk vydrží, tak tím větší má šanci na nějaký úspěch, pokud se nějak učí z těch chyb, co dělá, protože každý dělá chyby a nikdo není perfektní.“

Respondent 7: „No takhle, ten high level trading je hodně o intuici... nebo to není intuice, je to spíš o tom, že když někdo něco desítky tisíc hodin zkoumá a kouká do toho, tak už má ty zkušenosti a nepotřebuje nad tím tak dlouho přemýšlet, takže má už ten pocit. Má ten pocit ohledně toho, co se bude dít dál.“

Jak jsem uvedl výše v kategorii emocí, pro úspěšnost v tradingu je rovněž klíčové, aby jedinec dokázal dostatečně regulovat své emoce, dodržoval předem stanovená pravidla a přistupoval komplexně k analýze tržní situace.

Procenta

Respondenti také zmiňovali, že k úspěšnému obchodování může pomoci strategie, během níž mentálně operují s obchodovaným kapitálem ve formě procent a nikoliv konkrétních částek. Tato strategie pomáhá při obchodování vyšších obnosů a při práci s emocemi, které běžně přibývají se vzrůstající obchodovanou částkou.

Respondent 3: „Přesně tak, je to o tom, že obchoduju procenta a ne peníze. A čím víc obchoduješ dál, tím pádem můžeš jít na další levely. Můžeš si dovolit víc, protože je to pro tebe furt stejný. A když tě nezajímají reálně ty peníze, ale zajímají tě ty procenta, tak je to úplně o něčem jiným, než když tam vidíš potom ty horizontní částky. Protože i to tvoje portfolio se ti nějakým způsobem znásobuje, a tím pádem můžeš obětovat víc a můžeš vydělat víc. Beru to prostě procentuálně a neberu to vůbec peněžně.“

Respondent 5: „Jedna z největších mentálních schopností tradera, ktorú môže dosiahnuť, je uvedomiť si kapitál len v percentách. Neriešiť vôbec peniaze. Je jedno, či tam je päťsto dolárov, tisíc dolárov, desať tisíc dolárov alebo milión – stále mám 100 %, s ktorými pracujem. Lebo ak mi z tisícového portfólia klesne o sto dolárov, ja nemôžem povedať „to je stovka, to je nič.“ Nie, to je sto dolárov, to je 10 % portfólia. Ak mi z milióna klesne portfólio na deväťsto tisíc, ja si nemôžem povedať „do riti, sto tisíc, niekto za to stavia dom.“ Nie, 10 % portfólia. To je v pohode. Percentá sa dohánajú ľahko, keď má človek ten mindset nastavený.“

Respondent 7: „Jak kdy, jako když jsem v dobrý náladě, tak je pro mě jednoduchý koukat na celý částky. Třeba některý obchody mi trvaly měsíc a pro mě bylo jednoduchý koukat, jak tam bylo 10 tisíc, pak je tam najednou 8 tisíc a podobně. Občas ale, když nemám náladu, nebo cítím, že bych to nezvládl, tak to přepínám na procenta. A jakoby nevidím, kolik tam je peněz, ale vidím tam ty procenta, takže to je pro mě jednodušší to udržet.“

9.3 Shrnutí

Považuji za důležité shrnout a vyjasnit relace mezi jednotlivými kategoriemi a subkategoriemi, které jsem doposud popisoval. V následujících odstavcích tyto vzájemné vztahy blíže vysvětluji.

Na obecné rovině lze hlavní kategorie rozdělit na dva typy. První typ slučuje šest kategorií: *Hazardní potenciál*, *Motivační aspekty*, *Emoční aspekty*, *Sociální vlivy*, *FOMO* a *Prostředí kryptoměnového trhu* – tyto kategorie představují aspekty ovlivňující myšlení a chování jedinců na kryptoměnovém trhu. Druhým typem je jediná kategorie, která vznikla na základě identifikace opakujících se motivů dvou skupin respondentů – těch, kteří byli schopni dosahovat pravidelných zisků a tradingem kryptoměn se živit, a těch, kteří nikoliv. Tato kategorie nese název *Úspěšnost*.

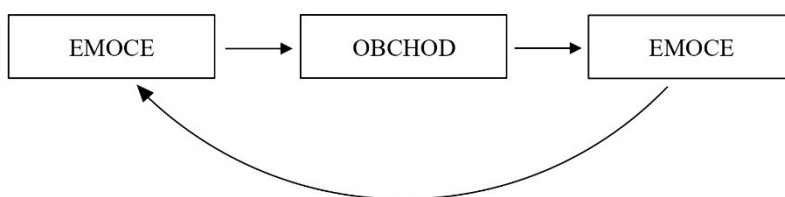
Nejprve se zaměřím na kategorie prvního typu. Výrazně zde dominuje poměrně komplikovaná kategorie s názvem *Hazardní potenciál*, která vyjadřuje možnost tradingu kryptoměn stát se hazardní aktivitou. Tuto kategorii lze popsat skrze více rovin. V té nejzákladnější rovině představuje jeden z aspektů mající vliv na chování tradera – ovlivňuje jeho výsledky a přispívá k potenciálním rizikům finanční ztráty. Potenciál tradingu stát se hazardní aktivitou je dán řadou proměnných, od nepředvídatelnosti tržních pohybů až po chyby vyplývající z lidské přirozenosti, jako je prožívání emocí nebo zkreslené úsudky. Z jiného úhlu pohledu lze říci, že do jisté míry kategorie *Motivační aspekty*, *Emoční aspekty*, *Sociální vlivy*, *FOMO* a *Prostředí kryptoměnového trhu* sytí kategorii *Hazardní potenciál*. Z toho vyplývá, že hazardní potenciál tradingu je zároveň příčinou rizika ztráty financí, ale také důsledkem výše zmíněných působících aspektů, tedy identifikovaných kategorií. Dále v textu budu pracovat s oběma variantami.

Stručně se nyní zaměřím na kategorii FOMO, která jako jediná není dále členěna na subkategorie. Jedná se o kategorii, která tematicky zasahuje do většiny ostatních kategorií – z toho důvodu se jevílo jako nejvhodnější ponechat ji samostatnou. FOMO představuje významný motivační aspekt – mnoho jedinců vstupuje na trh právě ze strachu, že přichází o příležitost. Zároveň lze říci, že se jedná o emoci, která bývá nejčastěji přirovnávána k úzkosti, její prožívání je ale do značné míry individuální (Elhai et al., 2021). Podstata tohoto motivačního aspektu je také značně sociální a efekt se zesiluje prostřednictvím sociálních sítí a vědomím, že ostatní lidé již určité finanční příležitosti využili. Dále se z obchodování

kryptoměn pod vlivem FOMO stává méně kontrolovaná činnost a objevuje se zde zvýšené riziko hazardního potenciálu.

Podařilo se mi identifikovat motivační aspekty ve čtyřech podobách. Jak jsem již uvedl v předchozí kapitole, je možné rozlišit motivaci na úrovni iniciace, tedy co motivuje jedince ke vstupu na kryptoměnový trh, a dále pak na úrovni setrvávání u dané činnosti. Vzájemný vztah je patrný mezi subkategorií *Sociální motivace* a kategorií *Sociální vlivy*. Tato vzájemná propojenost ilustruje, že sociální vlivy sehrávají významnou roli v celém kontextu obchodování kryptoměn. Mým původním předpokladem bylo také to, že výrazná motivace po zábavě s motivací po finančním zisku bude do jisté míry indikátorem tendencí k hazardnímu chování. Tento předpoklad se mi však na základě získaných dat nepodařilo jednoznačně potvrdit.

Emoční aspekty představují kategorii, která v sobě zahrnuje dvě dimenzionální subkategorie. První z nich – *Emoce při ztrátě x Emoce při výdělku* – popisuje, jak se mohou emoce respondentů lišit v závislosti na výsledku konkrétních obchodů. Druhá subkategorie – *Chování pod vlivem emocí x Potlačení emocí* – ilustruje dva možné přístupy v práci s emocemi. Této dimenzi věnuji větší pozornost v následujících odstavcích v kontextu kategorie *Úspěšnost*. Lze konstatovat, že druhá dimenze sekvenčně předchází dimenzi první – tedy že celkové naladění a práce s emocemi mohou ovlivnit výsledek obchodu, který bude mít další vliv na emoce závislé na tomto výsledku. Zároveň však platí, že i tyto následné emoce mohou zpětně ovlivnit emoční naladění před dalším obchodem, jak je znázorněno na obrázku níže.

Obrázek 2 - Diagram znázorňující emoční dynamiku

Kategorie *Prostředí kryptoměnového trhu* v sobě slučuje vlastnosti, které respondenti trhu často přiznávali. Jedná se o aspekt, který má do určité míry vliv na obchodníky a výsledky jejich obchodů. Prostředí jako takové má nejbližší vazbu ke kategorii *Hazardní potenciál*, jelikož nahodilost trhu a potenciální neschopnost jednotlivců čelit tržním vlivům vytváří podmínky pro vznik hazardního chování.

Dostáváme se ke druhému typu kategorií, kde se nachází pouze *Úspěšnost*. Ta jako jediná nepředstavuje aspekt ovlivňující obchodníky. Byla vytvořena na základě identifikace opakujících se motivů úspěšných traderů a následné komparace s výpověďmi méně úspěšných traderů. Jedná se o nejdynamičtější kategorii, která kombinuje přístup obchodníků k působícím vlivům s jejich schopností odolávat hazardnímu potenciálu obchodování kryptoměn. Úspěšní obchodníci vykazovali vyšší schopnost regulace emocí během samotného obchodování. Zdá se, že významnou roli v této schopnosti hraje dlouhodobější zkušenost a zvyk na finanční ztráty. Méně zkušení a neúspěšní obchodníci naopak častěji podléhali emocionálním a sociálním vlivům, což mělo mnohdy za následek krátkodobé i dlouhodobé neúspěchy. Prediktorem úspěšnosti se ukázala být rozvinutá schopnost risk managementu a důsledné dodržování předem stanovených strategií a pravidel.

Hazardní potenciál obchodování kryptoměn klesá se zvyšující se schopností jednotlivce kontrolovat okolní vlivy. Z toho důvodu se mnoho obchodníků vědomě snaží upravit své chování tak, aby minimalizovalo počet proměnných, které mohou mít vliv na nejistý výsledek. Na základě získaných dat lze tedy tvrdit, že úspěšní tradeři cíleně usilovali o snížení hazardního potenciálu při obchodování kryptoměn.

10 Diskuse

Tato výzkumná studie si kladla za cíl hlouběji proniknout do psychologie obchodníků kryptoměn a identifikovat aspekty, které mají vliv na jejich myšlení a následné chování na trhu. V několika následujících odstavcích shrnuji klíčová zjištění.

Jedním z hlavních výstupů této práce je identifikace několika oblastí, které působí na obchodníky kryptoměn a ovlivňují jejich výsledky. Inspirací pro výzkum mi byla přehledová studie od autorů Delfabbro, King & Williams (2021), kteří se zaměřili na psychologické rizikové a ochranné faktory spojené s obchodováním kryptoměn. Mezi rizikové faktory autoři zařazují: iluzi kontroly, FOMO (*fear of missing out*), zaujetí (*preoccupation*), předpokládanou lítost a sociální vliv. Tyto rizikové faktory jsou do značné míry v souladu s kategoriemi, které jsem identifikoval ve svém výzkumu. Autoři dále upozorňují, že kombinace uvedených psychologických faktorů s některými vlastnostmi trhu, jako je jeho 24hodinová dostupnost, vysoká volatilita a nepředvídatelnost, může vést k rozvoji rizikového chování nebo závislosti, podobně jako je tomu u hazardních her. Přestože původním cílem mé práce nebylo zkoumat hazardní potenciál obchodování, ale pouze identifikovat psychologické rizikové faktory, tento jev se ukázal být jednou z nejvýznamnějších kategorií, která z analýzy dat vzešla.

Identifikované aspekty v podobě kategorií *Sociální vlivy*, *FOMO* a *Prostředí kryptoměnového trhu* se do určité míry překrývají s faktory navrženými ve studii autorů Delfabbro, King & Williams (2021). Respondenti popisovali efekt FOMO jako velmi běžnou emoci v průběhu obchodování, v jejímž důsledku často chybovali a ztráceli finance. Prostředí kryptoměnového trhu bylo respondenty hodnoceno v souladu s výše popsány charakteristikami – tedy jako volatilní a nepředvídatelné. V menší míře se objevilo i téma 24hodinové dostupnosti trhu, která jej odlišuje například od akciového trhu. Někteří respondenti uvedli, že jim obchodování v určité fázi jejich působení na trhu narušovalo spánkový cyklus, a to v důsledku otevřených obchodních pozic během noci. Sociální vlivy byly respondenty připisovány sociálním sítím a vlivným osobnostem, které mají schopnost ovlivnit pohyby cen konkrétních kryptoměn. Sociální sítě jsou zároveň popisovány jako plné podvodníků a pseudoodborníků v podobě influencerů, kteří mohou působit jako další rizikové faktory ztráty peněz. Tato zjištění reflektuje také kvalitativní studie Johnson et al. (2023), která odhalila vliv propagace kryptoměn na očekávání a záměry jednotlivců. Jedinci, kteří si v obchodování nejsou příliš jistí, se často upínají k jiným obchodníkům sdílejícím své plány ve snaze se jimi inspirovat.

Motivační aspekty tvoří kategorii, která v této studii nenašla výraznější významové uplatnění, kromě deskriptivního popisu možných motivů pro vstup na kryptoměnový trh a udržení jedince v něm. Domnívám se však, že tato oblast nabízí potenciál pro další výzkum, jak již bylo nastíněno v kapitole shrnutí. Vztah motivace k zábavě v kombinaci s touhou po rychlém finančním zisku by mohl být zajímavým předmětem zkoumání ve vztahu k rizikovému hazardnímu chování. Podobné závěry přináší i studie autorů Arthur, Williams a Delfabbro (2016), která se zabývá vztahem mezi investováním, spekulací na akciovém trhu a hazardními hrami. Tito autoři identifikovali určité podobnosti mezi hazardními hráči a obchodními spekulanty právě v motivační oblasti. Nabízí se také porovnání se studií věnující se motivaci ke hraní hazardních her (Binde, 2013), která popisuje pět různých motivů, jimiž jsou: šance na výhru, sociální odměny, intelektuální výzva, změna nálady a sen o výhře jackpotu. Při komparaci těchto motivů ke hraní hazardních her s mými kategoriemi lze najít určité podobnosti. Například studií navržený motiv šance na výhru a sen o výhře jackpotu úzce souvisí s obsahem mnou vytvořené kategorie *Finanční motivace*, přičemž tyto hazardní tendence byly silně výrazné u respondenta číslo 2. Zajímavým motivem je tzv. intelektuální výzva, která se dle studie vyskytuje u hazardních her umožňujících hráčům do určité míry ovlivnit výsledek – tedy u her jako je poker nebo sázky na koně. Na základě nasbíraných informací o povaze tradingu na kryptoměnovém trhu lze předpokládat, že i tento typ obchodování splňuje podmínku částečné ovlivnitelnosti, a motiv intelektuální výzvy je v kontextu obchodování kryptoměn přítomen. Také lze přirovnat motiv změny nálady, který jsem popsal mimo motivační kategorii v rámci kategorie *Emoční aspekty*. Zde se objevují výpovědi o adrenalinu, dopaminu a vzrušení ze stoupající ceny podobně jako v komparované studii (Binde, 2013).

Téma emočních vlivů se ukázalo jako frekventované napříč všemi rozhovory s respondenty. V rámci této studie se mi podařilo identifikovat dvě různé dimenze v prožívání emocí během obchodování. První dimenze se vztahuje k emocím závislým na výsledku jednotlivých obchodů – tedy k tomu, zda respondent peníze ztratil, či vydělal. Druhá dimenze se týká schopnosti regulace emocí. Data ukazují, že jedinci, kteří byli schopni své emoce regulovat a potlačit, popisovali své obchody jako ziskovější než v případech, kdy se nechali emocemi ovlivnit. Tyto závěry jsou v souladu s výsledkem studie autorů Lo, Repin a Steenbarger (2005), kteří přišli se závěry, že obchodníci (nikoli však obchodníci kryptoměn), kteří intenzivněji podléhali negativním i pozitivním emocím, vykazovali výrazně horší výsledky.

Téma, které se spontánně vynořilo napříč všemi rozhovory, je paralela mezi tradingem a hraním hazardních her. Tyto výsledky považují za obzvláště cenné, jelikož vznikly bez předchozího záměru a zdůrazňují tak důležitost daného tématu z pohledu respondentů. Ukázalo se, že jedinci často přiznávali kryptoměnovému trhu hazardní charakter. Ve svých výpovědích přirovnávali obchodování kryptoměn ke konkrétním hazardním hrám, kasinu a podobně. Někteří uvedli, že tato činnost může nabýt charakteru hazardu zejména v případě nedostatečné orientace v prostředí a nerespektování určitých pravidel.

Tématem podobnosti obchodování kryptoměn s hazardními hrami se zabývalo již několik studií. Již v úvodu zmíněná přehledová studie věnující se rizikovým a protektivním faktorům (Delfabbro et al., 2021) přišla se závěry, že trading kryptoměn obsahuje prvky rizika, které jsou vlastní hazardním hrám. Tyto prvky, jako jsou FOMO, iluze kontroly nebo zaujetí (*preoccupation*) bylo možné identifikovat i ve výpovědích samotných respondentů. Dále lze zmínit studii *Cryptocurrency trading, gambling and problem gambling* od autorů Delfabbro, King, Williams a Georgiou (2021) a přehledovou studii *Cryptocurrency trading and its associations with gambling and mental health: A scoping review* (Johnson et al., 2022), které se rovněž zabývaly vztahem mezi hazardním hráčstvím a obchodováním kryptoměn. Obě studie dospěly k závěru, že hráči hazardních her se výrazně častěji zapojují i do obchodování kryptoměn v problematické podobě.

Jednou z identifikovaných podkategorií souvisejících s tématem hazardního chování je závislost. Někteří z respondentů zmiňovali, že znají někoho ve svém okolí, kdo závislostí spojenou s obchodováním kryptoměn trpí. Jiní popisovali, jak se tyto tendence projevují u nich samotných. Z výpovědí vyplývá, že jedinci byli často velmi silně pohlceni danou činností. Například respondent 1 popisoval nutkavé kontrolování grafů s vysokou frekvencí a na nevhodných místech. Na základě těchto dat se domnívám, že daná činnost může vykazovat potenciál k rozvoji závislostního chování a minimálně některé z kritérií pro diagnostiku takového chování se zde mohou objevovat – v tomto případě „*preoccupation*“, neboli zaujetí činností (APA, 2022; Delfabbro et al., 2021).

Někteří respondenti uváděli podobnost mezi spekulativním obchodováním kryptoměn a pokerem. Zdá se, že poker by skutečně mohl být adekvátním přirovnáním, a to zejména kvůli některým podobnostem. Obě činnosti – jak poker, tak trading kryptoměn – jsou zčásti založeny na náhodě a zčásti na dovednostech. To znamená, že k dosažení lepších výsledků je zapotřebí určitých znalostí a zkušeností. Levitt a Miles (2012) ve své studii zjistili, že poker je hra, v níž hraje dovednost v dlouhodobém horizontu podstatnou roli. Pokud by byly tyto závěry zčásti

přenositelné i do oblasti kryptoměnového trhu, bylo by možné předpokládat, že tradeři, kteří dosáhnou určité úrovně schopností, budou v dlouhodobém horizontu úspěšnější než ti, kteří takové úrovně schopností nedosáhnou.

Kategorie *Úspěšnost* vznikla na základě identifikace opakujících se motivů úspěšných traderů. Úspěšnými tradery označuji ty respondenty, kteří dokázali být dlouhodobě a pravidelně profitabilní, díky čemuž si mohli danou činností vydělávat na živobytí. Ukazuje se, že přestože je prostředí kryptoměnového trhu nepředvídatelné a do určité míry nahodilé, existují strategie, jak toto riziko snížit. Zkušenější obchodníci, kteří byli schopni být na trhu dlouhodobě úspěšní, vykazovali vědomé používání určitých strategií pro snížení prvku náhody (vzhledem k povaze trhu však nikoliv její úplnou eliminaci). Mezi tyto strategie patří dodržování risk managementu, schopnost přijímat ztráty, práce s procenty a úspěšné odolávání výše identifikovaným aspektům: *Emoční aspekty*, *Sociální vlivy*, *FOMO*. Na úspěšnost mohla mít vliv také délka zkušenosti s obchodováním či rozvinuté matematické a logické schopnosti. Zdá se, že hazardní potenciál není pouze fixní vlastností trhu, ale je do určité míry konstruován specifickým přístupem jednotlivých traderů.

Na základě mých dat lze říci, že tradeři kryptoměn, kteří se vědomě snažili snižovat hazardní potenciál obchodování kryptoměn, zvyšovali svou šanci na úspěch.

Limity výzkumu

Limity této práce vyplývají z kvalitativního výzkumného designu, který navíc při mém počtu osmi respondentů omezuje generalizaci výsledků na širší populaci. Zároveň nelze zcela eliminovat riziko vědomého nebo nevědomého zkreslení v odpovědích účastníků. Důležité je také zmínit mou vlastní zkušenost s tradingem kryptoměn, která mohla ovlivnit pohled na zkoumanou problematiku. Přestože jsem se snažil o reflexivitu a nestrannost, mé postoje a interpretace dat mohly být v určité míře ovlivněny těmito subjektivními zkušenostmi. Dále je třeba zmínit, že rozhovory byly prováděny v období stagnace až mírného růstu trhu. V odlišném tržním kontextu by mohlo dojít k jiným výsledkům – nicméně respondenti ve většině případů hovořili o své dlouhodobé zkušenosti.

Do budoucna by bylo vhodné realizovat výzkumy zaměřené na společné prvky tradingu a hazardního hraní s cílem ověřit potenciální riziko rozvoje závislostního chování, které se jako téma objevovalo u některých respondentů. V kontextu hazardního hraní by také bylo vhodné detailněji prozkoumat vztah motivů obou aktivit. Za přínosné bych rovněž považoval kvantitativní validaci výstupů této práce.

Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl identifikovat aspekty působící na obchodníky kryptoměn, přičemž tohoto cíle bylo úspěšně dosaženo. Pomocí kvalitativního výzkumu založeného na polostrukturovaných rozhovorech se mi podařilo shromáždit osm různých výpovědí respondentů s odlišnými zkušenostmi. Na základě analýzy těchto dat byly vymezeny klíčové kategorie vztahující se k výzkumné otázce, a zároveň kategorie, které rozšiřují téma směrem k problematice hazardního hraní.

Identifikovanými aspekty, které působí na obchodníky a výsledky jejich obchodování, jsou emoční vlivy, sociální vlivy, FOMO a samotné prostředí kryptoměnového trhu. To se ukazuje jako poměrně stabilní prvek náhody a nepředvídatelnosti. Pokud se jedinec nechá ovlivnit ostatními zmíněnými aspekty, stává se z obchodování kryptoměn méně kontrolovaná činnost, což může vést k většímu riziku finančních ztrát.

Výsledky zároveň ukazují, že obchodování s kryptoměnami může v určitých případech vykazovat znaky podobné hazardnímu hraní – zejména v souvislosti s mnou identifikovanými aspekty a nedostatečně rozvinutými strategiemi risk managementu či regulaci emocí. Na druhé straně byli identifikováni tradeři, kteří si osvojili strategie umožňující zvládat tyto vlivy, díky čemuž tak dosahovali vyšší míry úspěšnosti. Tito úspěšnější tradeři se vyznačovali vědomým úsilím o snížení hazardního potenciálu dané činnosti.

Význam této práce spočívá především v tom, že přispívá k hlubšímu porozumění psychologickým aspektům obchodování kryptoměn. Odhaluje paralely s hazardním chováním a poukazuje na možné negativní vlivy působící na jedince spekulující na kryptoměnovém trhu. Oproti dosavadní literatuře, která je často zaměřena na kvantitativní přístup nebo přehledové studie, přináší tato práce kvalitativní pohled založený na přímých zkušenostech obchodníků.

Seznam použitých informačních zdrojů

Aksoylu, E. (2023). Examining the relationship between Bitcoin and Altcoins. *PressAcademia Procedia*, 18, 92–94. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2023.1864>

American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed., text rev.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>

Arthur, J. N., Williams, R. J., & Delfabbro, P. H. (2016). The conceptual and empirical relationship between gambling, investing, and speculation. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(4), 580–591. <https://doi.org/10.1556/2006.5.2016.084>

Bikhchandani, S., & Sharma, S. (2001). Herd behavior in financial markets. *IMF Staff Papers*, 47(3), 279–310. <https://doi.org/10.2307/3867650>

Binance Academy. (n.d.). What is a cryptocurrency? <https://academy.binance.com/cs/articles/what-is-a-cryptocurrency>

Binance Academy. (2023, April 3; aktualizováno 2024, November 4). What Is Cryptocurrency and How Does It Work? <https://academy.binance.com/en/articles/what-is-a-cryptocurrency#What-Is-a-Cryptocurrency>

Binde, P. (2013). Why people gamble: A model with five motivational dimensions. *International Gambling Studies*, 13(1), 81–97. <https://doi.org/10.1080/14459795.2012.712150>

Bitcoin.com. (2025). What are crypto derivatives? <https://www.bitcoin.com/get-started/what-are-crypto-derivatives/>

Bouška, K. (2023). *Velká kniha o Bitcoinu a kryptoměnách, aneb, Finanční gramotnost pro každého*. Braiins Publishing.

Bouri, E., Gupta, R., & Roubaud, D. (2019). Herding behaviour in cryptocurrencies. *Finance Research Letters*, 29, 162–169. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2018.07.008>

Boyapati, V. (2023). *Bitcoin je budoucnost* (K. Ježková, Překl.). Braiins Publishing.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

CoinGecko. (2025). Global cryptocurrency market cap charts. <https://www.coingecko.com/en/global-charts>

Delfabbro, P., King, D. L., & Williams, J. (2021). The psychology of cryptocurrency trading: Risk and protective factors. *Journal of Behavioral Addictions*, 10(2), 237–248. <https://doi.org/10.1556/2006.2021.00037>

Delfabbro, P., King, D., Williams, J., & Georgiou, N. (2021). Cryptocurrency trading, gambling and problem gambling. *Addictive Behaviors*, 122, 107021. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2021.107021>

Economou, F., Kostakis, A., & Philippas, N. (2011). Herding behavior in extreme market conditions: The case of the Athens Stock Exchange. *International Review of Financial Analysis*

Ekman, P. (2003). *Emotions revealed: recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. Henry Holt.

Elhai, J. D., Yang, H., & Montag, C. (2021). Anxiety and stress severity are related to greater fear of missing out on rewarding experiences: A latent profile analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 77(8), 1832–1846. <https://doi.org/10.1002/pchj.455>

Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2008). *Kognitivní psychologie*. Academia.

Golden Gate CZ. (n.d.). Kryptoměny. <https://www.goldengate.cz/slovník-pojmu/kryptomeny>

Haryanto, G. B., & Visconti, R. M. (2020). Disposition effect and herding behavior in the cryptocurrency market. *Economia e Politica Industriale*, 47(1), 115–132. <https://doi.org/10.1007/s40812-019-00130-0>

Johnson, B., Co, S., Sun, T., Lim, C. C. W., Stjepanović, D., Leung, J., Saunders, J. B., & Chan, G. C. K. (2022). Cryptocurrency trading and its associations with gambling and mental health: A scoping review. *Addictive Behaviors*, 128, 107504. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2022.107504>

Johnson, B., Sun, T., Stjepanović, D., Vu, G., & Chan, G. C. K. (2023). “Buy High, Sell Low”: A Qualitative Study of Cryptocurrency Traders Who Experience Harm. *International Journal*

of Environmental Research and Public Health, 20(10), 5833.
<https://doi.org/10.3390/ijerph20105833>

Kahneman, D. (2012). *Myšlení: rychlé a pomalé*. Jan Melvil.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291. <https://doi.org/10.2307/1914185>

Kaliský, B. (2018). *Bitcoin a ti druzí: nepostradatelný průvodce světem kryptoměn*. IFP Publishing.

Langer, E. J. (1975). The illusion of control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), 311–328. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.32.2.311>

Lánský, J. (2018). *Kryptoměny*. C. H. Beck.

Levitt, S. D., & Miles, T. J. (2012). The Role of Skill Versus Luck in Poker: Evidence From the World Series of Poker. *Journal of Sports Economics*, 13(5), 411–432. <https://doi.org/10.1177/1527002512449471>

Lo, A. W., Repin, D. V., & Steenbarger, B. N. (2005). Fear and greed in financial markets: A clinical study of day-traders. *American Economic Review*, 95(2), 352–359. <https://doi.org/10.1257/000282805774670095>

Majaski, C. (2024, June 30). Day Trading vs. Swing Trading: What's the Difference? Investopedia. <https://www.investopedia.com/articles/active-trading/052815/pros-cons-day-trading-vs-swing-trading.asp>

McGinnis, P. J. (2020). Fear of missing out: practical decision-making in a world of overwhelming choice.

Mosbey, A., Delfabbro, P., & King, D. (2024). The harmful consequences of cryptocurrency speculation and associated risk factors. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-024-01405-x>

Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system*. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

Oldřich, R. (2024). *Finanční trhy: 5., aktualizované a rozšířené vydání*. Grada Publishing a.s.

Papadamou, K., Patel, J., Blackburn, J., Jovanovic, P., & De Cristofaro, E. (2023). From HODL to MOON: Understanding Community Evolution, Emotional Dynamics, and Price Interplay in the Cryptocurrency Ecosystem (Verze 1). arXiv. <https://doi.org/10.48550/ARXIV.2312.08394>

Park, C.-H., & Irwin, S. H. (2007). What Do We Know About The Profitability Of Technical Analysis? *Journal of Economic Surveys*, 21(4), 786–826. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00519.x>

Pritzker, Y. (2020). *Vynález jménem bitcoin* (T. Wongová, Překl.). Braiins Publishing.

Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers In Human Behavior*, 29(4), 1841–1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>

Shefrin, H., & Statman, M. (1985). The Disposition to Sell Winners Too Early and Ride Losers Too Long: Theory and Evidence. *The Journal of Finance*, 40(3), 777–790. <https://doi.org/10.2307/2327802>

Sternberg, R. J. (2009). *Kognitivní psychologie* (Vyd. 2). Portál.

Strauss, A. L., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications.

Sundali, J., & Croson, R. (2006). Biases in casino betting: The hot hand and the gambler's fallacy. *Judgment and Decision Making*, 1(1), 1–12. <https://doi.org/10.1017/S1930297500000309>

Tětek, J. (2021). *Bitcoin: odluka peněz od státu*. Braiins Publishing.

Tětek, J. (2023). *Bitcoin: návrat zdravých peněz: eseje o bitcoinizaci života, společnosti a světa*. Braiins Publishing.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1971). Belief in the law of small numbers. *Psychological Bulletin*, 76(2), 105–110. <https://doi.org/10.1037/h0031322>

Wood, R. T. A., & Griffiths, M. D. (2007). A qualitative investigation of problem gambling as an escape-based coping strategy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 80(1), 107–125. <https://doi.org/10.1348/147608306X107881>

World Health Organization. (2024). International classification of diseases for mortality and morbidity statistics (11th ed.) – Version 2025-01. <https://icd.who.int/browse/2025-01/mms/en>

Zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách. (2016). *Zákony pro lidi*. <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-186>

Vyjádření k využití nástrojů umělé inteligence

Při zpracování této diplomové práce bylo využito nástrojů umělé inteligence v souladu s aktuálními stanovisky Univerzity Karlovy o využívání AI. Nástroje umělé inteligence byly použity primárně k vyhledávání informačních zdrojů jako jsou odborné články nebo literatura. K tomuto účelu byl použit převážně nástroj ChatGPT. Ten samý nástroj také sloužil ke kontrole gramatiky a stylistiky textu či reformulaci některých pasáží. Dále byl využíván nástroj Gemini, který sloužil k vyhledávání konkrétních pasáží v literatuře a úpravě citační normy. K překladům cizojazyčných textů sloužil AI překladač DeepL.

I přes používání nástrojů umělé inteligence je tato práce originálním dílem autora a v žádné fázi zpracování nenahradila autorovu vlastní práci a myšlení. AI v tomto případě sloužila jako nástroj k zefektivnění a zkvalitnění práce.

Seznam příloh

Příloha 1 – Přepisy rozhovorů s respondenty